

Risicoanalyse Binnenhof
Eerste Kamer der Staten Generaal, Raad van State en ministerie
van Algemene Zaken

Rijksgebouwendienst, Directie Vastgoed

26 februari 2010

Definitief

9V1678

VERTROUWELIJK

HASKONING NEDERLAND B.V.
HUISVESTINGSADVIES

George Hintzenweg 85
Postbus 8520

3009 AM Rotterdam

+31 (0)10 443 36 66 Telefoon

+31 (0)10 443 36 88 Fax

info@rotterdam.royalhaskoning.com E-mail

www.royalhaskoning.com Internet

Amhem 09122561 KvK

Documenttitel Risicoanalyse Binnenhof
Eerste Kamer der Staten Generaal, Raad van
State en ministerie van Algemene Zaken
Verkorte documenttitel Risicoanalyse Binnenhof
Status Definitief
Datum 26 februari 2010
Projectnaam Risicoanalyse Binnenhof
Projectnummer 9V1678
Opdrachtgever Rijksgebouwendienst, Directie Vastgoed
Referentie 9V1678A0/R001

Auteur(s) [REDACTED]
Collegiale toets [REDACTED]
Datum/paraaf .....
Vrijgegeven door [REDACTED]
Datum/paraaf .....

SAMENVATTING

De Rijksgebouwendienst (Rgd) draagt zorg voor bedrijfszekerheid van de huisvesting aan het Binnenhof, alwaar de Raad van State (RvS), de Eerste Kamer der Staten Generaal (EK) en het ministerie van Algemene Zaken (AZ) zijn gehuisvest. [REDACTED]

Om het gebruik van de gebouwen ook in de toekomst te kunnen blijven garanderen wenst de Rgd inzicht te verkrijgen in de aanwezige risico's. De kernvragen hierbij zijn:

- Welke risico's zijn er, hoe groot zijn deze en hoe wordt er op geanticipeerd?
- Hoe kunnen in de toekomst risico's worden vermeden dan wel geminimaliseerd?

De gebeurtenissen met de grootste gevolgen voor de bedrijfszekerheid – brand en technische storing – zijn daartoe onderzocht. Per gebouwdeel en gebruiker is bekeken welke risico's hiermee gepaard gaan.

Brand

Voor zowel de RvS, de EK als AZ is het risico van brand laag. De kans op een brand wordt als gering beoordeeld en is vergelijkbaar met die bij andere overheidsgebouwen. Het verkleinen van die kans is bovendien goed beheersbaar. De Rgd heeft daartoe de nodige preventieve technische beheersmaatregelen genomen en er zijn voldoende voorzieningen voor evacuatie van personeel. De impact van brand is al snel groot en kan betekenen dat delen van het complex voor langere tijd niet beschikbaar zijn. In dat geval moet naar uitwijkmogelijkheden worden gezocht om bedrijfsvoering te continueren. Voor de RvS en de EK is uitwijken, gezien een lage gebruikintensiteit van de huisvesting, mogelijk. Voor AZ zal dit, gezien een hoge gebruikintensiteit, aanzienlijk meer inspanning vergen. Imago schade is afhankelijk van de getroffen gebruiker en een al dan niet verwijtbare oorzaak.

Technische storing

Voor de RvS en de EK is het risico van een storing laag. Bij de RvS en bij de EK is de kans op storingen die effect hebben op de beschikbaarheid van huisvesting lager dan bij AZ vanwege een lagere gebruikintensiteit. Omdat daarbij voor de RvS en de EK relatief eenvoudig uitwijkmogelijkheden te vinden zullen zijn, is de impact gering tot substantieel.

Voor AZ is het risico van een storing laag tot bovengemiddeld. Bij AZ is de kans op het uitvallen installaties incidenteel tot waarschijnlijk. Ouderdom, decentrale solitaire installaties en een verscheidenheid aan typen en merken dragen bij aan een toenemende kans op storingen gedurende bedrijfstijd. Door de hoge gebruikintensiteit is de impact snel substantieel tot groot. Dit is echter afhankelijk van de getroffen ruimte(n) en de functies die daar zijn ondergebracht. De impact van een storing kan zeer groot zijn wanneer het installaties betreft die het computercentrum van AZ verzorgen.

Om voor AZ tot een lager risicoprofiel te komen zijn technische- en beheersmaatregelen nodig, tenzij AZ haar verwachting over de bedrijfszekerheid van huisvesting voegt binnen de mogelijkheden die kunnen worden geboden.

Veiligheid, gezondheid en welzijn

zorgen ervoor dat er minder natuurlijke ventilatiemogelijkheden zijn. Grote ruimten zijn voorzien van een volledige klimaatbehandeling waarbij ook lucht wordt ververst. Doch in kleinere ruimten is wel lokale koeling, maar geen vervangende luchtverversing geïnstalleerd.

Toekomst

Voor de korte termijn kan een aantal beheersmaatregelen in een risico verlegend effect resulteren. Dit betreft acties van zowel Rgd als gebruiker. De acties komen neer op het uitvoering geven aan risicomanagement.

De huidige situatie is ontstaan omdat is gekozen het gebruik van de gebouwen te laten prevaleren boven structureel preventief technisch onderhoud. Voor de lange termijn geldt dat een fundamentele keuze moet worden gemaakt: wordt het monument als monument gebruikt of wordt het monument gebruikt voor functies waarvoor het niet is gebouwd. Met andere woorden: stel het monument centraal of stel het gebruik centraal. Pas dan kan binnen de gegeven mogelijkheden een structurele risico verlagende oplossingsrichting nader worden uitgewerkt.

INHOUDSOPGAVE

	Blz.	
1	INLEIDING	1
1.1	Onderzoeksvragen	1
1.2	Rapportageopzet risicoanalyse	2
2	AANPAK EN METHODIEK	3
2.1	Aanpak	3
2.2	Risico benadering	3
2.3	Beoordeelde prestaties en aspecten	5
3	ANALYSE	7
3.1	Brand als gebeurtenis	7
3.2	Technische storing als gebeurtenis	9
3.2.1	Bouwkundig	9
3.2.2	Elektrische installaties	10
3.2.3	Werktuigkundige installaties	11
3.2.4	ICT	12
3.3	Huidige risico beperkende maatregelen	13
3.4	Samenvattende analyse	14
4	RISICO BEPERKENDE MAATREGELEN	16
4.1	Direct uitvoerbare acties	16
4.2	Acties met een lange termijn perspectief	16
5	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	18
5.1	Conclusies	18
5.2	Aanbevelingen	18

1 INLEIDING

De Hoge Colleges van Staat – de Eerste- en Tweede Kamer der Staten Generaal en de Raad van State – en het ministerie van Algemene Zaken zijn sinds jaar en dag gehuisvest op het Binnenhof. Het complex van historische gebouwen dat het Binnenhof vormt, is in de loop der jaren frequent aangepast aan de veranderende en wisselende functionele behoeften en wensen van de gebruikers enerzijds en nieuwe wettelijke eisen anderzijds. De optelsom van de vele ingrepen door de jaren heen en de verschillende inzichten die daarbij historisch zijn gehanteerd, laat zien dat de grens der mogelijkheden in zicht is.

[REDACTED] Dat heeft ook te maken met de geringe ruimtelijke mogelijkheden om de beoogde installatievoorzieningen onder te brengen.

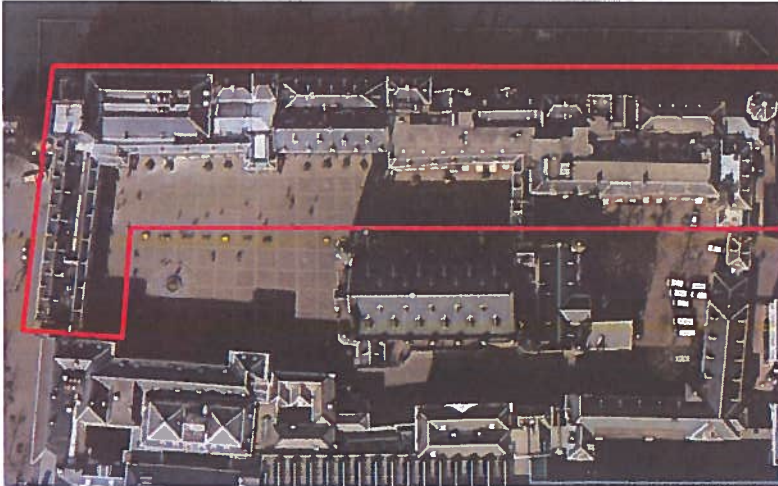
1.1 Onderzoeksvragen

Het is van essentieel belang dat de bedrijfsprocessen van de Hoge Colleges van Staat en het ministerie van Algemene Zaken ongestoord kunnen plaatsvinden en derhalve continu dienen te worden gefaciliteerd door de beschikbare huisvesting aan het Binnenhof. Om deze bedrijfsprocessen ook in de toekomst te kunnen blijven garanderen wenst de Rijksgebouwendienst (Rgd) inzicht te verkrijgen in de hiermee samenhangende risico's.

De Rgd heeft Royal Haskoning gevraagd om een onafhankelijke risicoanalyse uit te voeren waarbij technische- en functionele kwetsbaarheid, de mate waarin hierop momenteel wordt geanticipeerd en eventueel benodigde risico beperkende (mitigerende) maatregelen in beeld worden gebracht. De kernvragen waarop in deze risicoanalyse antwoord wordt gegeven zijn als volgt:

- Welke risico's zijn er, hoe groot zijn deze risico's en op welke wijze wordt er momenteel op geanticipeerd?
- Hoe kunnen in de toekomst risico's worden vermeden dan wel geminimaliseerd?

De primaire scope voor deze risicoanalyse vormen de gebouwdelen van het Binnenhof waarin de Eerste Kamer der Staten Generaal (EK), de Raad van State (RvS) en het ministerie van Algemene Zaken (AZ) zijn gehuisvest (zie Figuur 1).

Figuur 1 - Scope risicoanalyse Binnenhof (bron: Google Earth)

1.2 Rapportageopzet risicoanalyse

De rapportage van voorliggende risicoanalyse is als volgt opgebouwd. Allereerst wordt in hoofdstuk 2 de aanpak en methodiek van de risicoanalyse beschreven. Vervolgens wordt in hoofdstuk 3 de risicoanalyse behandeld. In hoofdstuk 4 worden dan risicobeperkende maatregelen toegelicht. En tot slot worden in hoofdstuk 5 conclusies getrokken en worden aanbevelingen gedaan.

2 AANPAK EN METHODIEK

Deze risicoanalyse verschaft inzicht in de risico's die samenhangen met het huidige gebruik van de in hoofdstuk 1 genoemde gebouwen op het Binnenhof. De primaire focus is hierbij gericht op de relatie tussen het gebruik en de huidige technische- en functionele prestatie van de historische gebouwen. Uitgangspunt vormt de beschikbaarheid van veilige en functionerende accommodatie voor de gebruiker.

Als basis voor de analyse worden twee (fictieve) gebeurtenissen gehanteerd. In deze analyse zijn dat brand en technische storing. Hierbij wordt de kans dat een dergelijke gebeurtenis zich kan voordoen beoordeeld en wordt inzicht in de mogelijk gevolgen gegeven. Externe bedreigingen, externe storingen en door de gebruiker gerealiseerde inrichting vallen buiten deze risicoanalyse.

Daarnaast wordt een inzicht gegeven in huidige maatregelen waarmee de kans en/of de impact van de genoemde gebeurtenissen voor de gebruikers wordt verkleind.

2.1 Aanpak

Deze risicoanalyse is gebaseerd op de volgende bronnen:

- Informatie aangeleverd door de Rgd (zie bijlage 1 en 5);
- Informatie verkregen via internet (zie bijlage 1);
- Gesprekken met medewerkers van de Rgd (zie bijlage 2);
- Eigen waarnemingen tijdens een locatiebezoek (zie bijlage 4);

Eerst is het beschikbare materiaal bestudeerd en zijn de meeste gesprekken gevoerd. Daarna is de locatie bezocht. De bevindingen hiervan zijn opgenomen in bijlage 3.

Parallel hieraan is een opzet gemaakt voor de wijze waarop de bevindingen overkoepelend inzicht moeten gaan bieden. De motivering van de Rgd voor dit onderzoek betekent dat de resultaten bruikbare handvatten moet bieden voor structurele lange termijnoplossingen waar zowel de gebouwen (monumenten) als gebruiker baat bij hebben.

Vanuit dit perspectief is vooral gestreefd naar inzicht in de mogelijke gevolgen van een gebeurtenis en de afhankelijkheden die er bestaan tussen de schijnbaar individuele gebouwen en gebruikers. Die afhankelijkheid van deels onderling gedeelde technische installaties en ruimtelijke functies is vooraf onderkend en mede aanleiding voor deze risicoanalyse.

2.2 Risico benadering

Algemeen

Eigenschappen van gebouwen, de facilitaire dienstverlening en allerlei bedreigingen die van buiten komen kunnen een risico vormen voor de gebruikers. Deze risicoanalyse beperkt zich tot de eigenschappen van de gebouwen, en meer in het bijzonder, de eigenschappen, aspecten, die van belang zijn voor de gebruikers hiervan.

Deze risicoanalyse concentreert zich op technische en functionele prestaties die van belang zijn voor de kwaliteitsbeleving voor zover die tot de verantwoordelijkheid van de Rgd wordt gerekend. Kwaliteit geldt als de mate waarin conform de verwachtingen huisvesting wordt geleverd.

De verwachting wordt door gebruikers enerzijds uitgedrukt in eisen die aan een bepaalde prestatie worden gesteld. Anderzijds wordt aangegeven hoe belangrijk het is om hieraan te voldoen. Dat belang is in de praktijk een niet wetenschappelijke resultante van een benadering vanuit verschillende invalshoeken.

Binnen het begrip risico worden twee belangrijke samenstellende componenten onderscheiden: De kans dat een risico zich voordoet en de impact van het risico wanneer zich dat voordoet. Er geldt: **Risico = Kans x Impact**.

Voor elk beschouwd aspect wordt de kans en de impact gespecificeerd om de risicobeoordeling te onderbouwen.

Risico's gerubriceerd

Het niet voldoen aan de gevraagde eigenschappen kan verschillende gevolgen met zich meebrengen. Die mogelijke gevolgen en de impact hiervan zijn voor deze analyse als volgt gerubriceerd:

1. Veiligheid, Gezondheid en Milieu – VGM (voldoen aan wet- en regelgeving);
2. Bedrijfsvoering;
3. Imago.

Naast deze redelijk kwantificeerbare zaken wordt de werkelijke betekenis vooral bepaald door de publicitaire relevantie. Publicitaire positieve of negatieve aandacht stuurt het imago en is een belangrijke component van het begrip impact. Wellicht zelfs de meest belangrijke. De neiging bestaat om alles hieraan op te hangen. Voorbereid zijn op mogelijke gebeurtenissen en goede communicatie zijn essentieel. Publicitaire aandacht blijkt echter ook samen te hangen met andere nieuwswaardige items. Dat kan betekenen dat de voorpagina niet gehaald wordt, maar is moeilijk voorspelbaar.

Het is belangrijk om aan te geven wie met de impact van een risico wordt geconfronteerd. Dat zegt enerzijds iets over de financiële consequenties, en anderzijds iets over de mogelijke imago gevolgen als gevolg van (ongecontroleerde) publiciteit.

Kans op een gebeurtenis

De kans dat zich een gebeurtenis voor doet die gevolgen heeft zoals in de vorige paragraaf beschreven, moet worden gewaardeerd. Bij deze analyse is de betrouwbaarheid van technische installaties het meest relevant. Het gaat dan om de beschikbaarheid van functionaliteit die wordt gevraagd.

Een hoge kans op het uitvallen van een technische installatie hoeft niet direct een hoog risico te betekenen. De betreffende installatie moet dan namelijk ook juist op dat moment nodig zijn. Het feit dat delen van het complex slechts een dag per week intensief worden gebruikt, moet meegewogen worden bij de beoordeling van het risico.

Risico

Het niet voldoen aan de gevraagde eigenschappen op enig moment is het risico dat moet worden beoordeeld. De combinatie van kans en impact wordt als volgt gekwalificeerd:

Risico	Kans	Impact <ul style="list-style-type: none"> • veiligheid/gezondheid/welzijn • invloed op bedrijfsvoering • invloed op imago
1 <u>Geen / Minimaal</u>	<u>Onwaarschijnlijk</u> Heeft zich nooit voorgedaan in het verleden of in vergelijkbare situaties. Het is hoogst onwaarschijnlijk dat het zich hier zal voordoen.	<u>Minimaal</u>
2 <u>Laag</u>	<u>Incidenteel</u> Heeft zich zelden voorgedaan in vergelijkbare objecten. Het kan zich hier echter wel voordoen.	<u>Gering</u>
3 <u>Bovengemiddeld</u>	<u>Waarschijnlijk</u> Komt regelmatig voor bij vergelijkbare objecten. Het is zeer waarschijnlijk dat het zich hier ook voor zal doen.	<u>Substantieel</u>
4 <u>Hoog</u>	<u>Hoogst waarschijnlijk</u> Komt bijna altijd voor. Het is aannemelijk dat het ook hier voor zal komen.	<u>Groot tot zeer groot</u>

Het risicoprofiel ontstaat vanuit kans maal impact. In de volgende matrix is die combinatie weergegeven, samen met de gevolgen voor het risicoprofiel dat voor een bepaald aspect ontstaat.

Betekenis (impact)					
4					<p>Hoog: Erg groot risico. Risico beperkende (mitigerende) maatregelen zijn noodzaak.</p> <p>Bovengemiddeld: Zeer behoorlijk risico. Beperkende (beheers) maatregelen treffen op basis van ervaring waarbij bewuste acceptatie een keuze is.</p> <p>Laag: Acceptabel normaal risico. Er zijn geen bijzondere aanvullende maatregelen nodig.</p>
3					
2					
1					
					
		1	2	3	4
		Kans			

2.3 Beoordeelde prestaties en aspecten

De beoordeling is primair gericht op gebeurtenissen die een impact op de beschikbaarheid van de huisvesting hebben en de bedrijfsvoering kunnen beïnvloeden. Naast deze technische toets wordt een indicatie voor mogelijke imagoschade gegeven. Voor het beoordelen van de impact is het van belang om inzicht te bieden in de beschikbaarheid van noodvoorzieningen en uitwijkmogelijkheden. Of hiervoor draaiboeken en voorbereidingen zijn getroffen valt buiten de analyse. Uit de gevoerde gesprekken is gebleken dat met name de politieke kwetsbaarheid die samenhangt met een van de gebruiksfuncties, de werkelijke impact bepaalt.

Hierbij worden de volgende aspecten onderscheiden:

1. Het type gebeurtenis;
2. De gebruiker en diens kwetsbaarheid (bedrijfsvoering, imago, PR etc.);

Bovenop beide aspecten moet de kans op het voorkomen van veronderstelde gebeurtenissen en de betekenis worden gewogen.

Type gebeurtenis en omvang

Vanuit bestudering van beschikbaar gestelde stukken en gevoerde gesprekken is gebleken dat de volgende aspecten het meest belangrijk zijn voor het risicoprofiel:

- Bouwkundig (brand- en rookscheidingen, toegang, horizontaal- en verticaal transport – inclusief liften – en vluchtwegen);
- Elektrische installaties (verdeelinrichting, bekabeling en verlichting);
- Werktuigkundige installaties (warmte, koude, luchtbehandeling en water);
- ICT (bekabeling, server ruimten en alarmsystemen).

Het belang van deze aspecten moet in verband worden gezien met de gebeurtenissen brand en storing.

Een gebeurtenis kan primair een beperkt gebied betreffen, maar er schuilt een belangrijk risico in mogelijke kettingreacties. Die gevolgen voor medegebruikers van het complex van gebouwen zijn essentieel om een volledig beeld te schetsen van de mogelijke impact van een gebeurtenis. In deze analyse is daarom in het bijzonder ook naar die afhankelijkheden gekeken. Die kritische afhankelijkheden zijn in beeld gebracht vanuit bovengenoemde gebeurtenissen.

Gebruikers

Gebruikers verschillen als gevolg van hun primaire taken. Dit uit zich in verschillen voor wat betreft:

- Aanwezigheid, gebruikstijd;
- Soort activiteiten (werkzaamheden, inclusief ontvangsten, vergaderen etc.), het gebruik van ruimten en specifieke functies (bijvoorbeeld plenaire zaal RvS, vergaderzaal EK, Trêveszaal en Torentje AZ);
- Het belang van ononderbroken bedrijfsvoering, en gevolgen van verstoring;
- Gevolgen voor publiciteit, mogelijke imagoschade, en voor wie;
- Uitwijkmogelijkheden en alternatieve locaties voor de activiteiten.

In de waardering van risico's kunnen deze verschillen leiden tot een verschillend risicoprofiel per gebruiker.

3 ANALYSE

Vanuit de in de vorige hoofdstukken beschreven context en op basis van de daar benoemde uitgangspunten en scope, wordt in dit hoofdstuk inzicht in de aanwezige risico's gegeven. In de bijlage bij deze rapportage is die context en interpretatie verder uitgewerkt en toegelicht. In bijlage 5 en 6 zijn de afhankelijkheden en geconstateerde risico's gevisualiseerd.

3.1 Brand als gebeurtenis

Voorzien in de functionele beschikbaarheid van de Binnenhof gebouwen en ruimten, en het handhaven van het Rijksmonument, wordt het meest bedreigd door een brand. De grootste risico's hangen samen met die mogelijke gebeurtenis. Deze paragraaf gaat over de mogelijke impact van een brand en de kans hierop.

Kans op brand

De kans op een brand wordt als gering beoordeeld en is vergelijkbaar met die bij andere overheidsgebouwen. Het verkleinen van die kans is bovendien goed beheersbaar door preventieve beheersmaatregelen.

Impact voor de gebruikers (van niet beschikbaarheid)

Een brandmelding betekent evacuatie van alle gebruikers om redenen van veiligheid, gezondheid en welzijn. De normale bedrijfsvoering stagneert totdat de situatie veilig wordt verklaard, zoals bij ontruimingsoefeningen.

Een echte brand zal betekenen dat tenminste delen van het complex voor langere tijd niet beschikbaar zijn voor gebruik. In dat geval zal gezocht worden naar alternatieven, uitwijkmogelijkheden om de bedrijfsvoering te continueren.

Voor de gebruikers RvS en de EK zijn alternatieve locaties op korte termijn te organiseren

Het operationeel krijgen van een alternatief kantoor met ICT voorzieningen en beveiligingsmaatregelen op het verlangde niveau, zal geruime tijd vergen. Om deze reden wordt de impact van brand voor AZ als groter dan die voor de RvS en de EK beoordeeld.

Imagoschade zal vooral afhankelijk zijn van de oorzaak van een eventuele brand. In geval van verwijtbaar gedrag zal die schade voor de overheid zeer aanzienlijk kunnen zijn.

Een brand betekent tevens schade aan het monument. Ook na herstel en restauratie zijn originele waarden verloren.

Technisch kader voor het bepalen van de impact

Er is geen open vuur in het pand en roken is verboden. Voor de kans op een brand worden verschillende oorzaken onderkend:

- Storingen van technische installaties en losse apparatuur in het pand (kortsluiting, oververhitting etc.);
- Bijvoorbeeld brandend vuurwerk dat op daken valt;
- Cateringprocessen (vlam in de pan, warme buffetten en dergelijke);
- Onderhoud en reparatie (dakdekkers, lassen, solderen en dergelijke).

Snel reageren, kan de schade beperken. Daarom is voor de signalering van rook en hitte (brand) detectieapparatuur en alarmering aangebracht. Er zijn voldoende handmelders, blusmiddelen, vluchtwegen en vluchtwegaanduidingen aanwezig.

Vanuit wetgeving worden onder meer maatregelen vereist om snelle verspreiding van brand te voorkomen en veilig blussen mogelijk te maken. [redacted]

Gebrekkige brandwerende voorzieningen tussen de verschillende gebouwen betekenen dat een brand zich snel kan voortplanten in alle richtingen. Vooral de vele kabel- en leidingdoorvoeren [redacted] door brandwerende scheidingswanden dragen hieraan bij.

[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted] Voortplanting is ook afhankelijk van toegepaste bouwkundige afwerkingen en materialen voor de losse inrichting, meubilair, stoffering en aankleding.
[redacted]
[redacted]

Ook een kleine brand heeft meest waarschijnlijk altijd gevolgen voor meerdere gebruikers. Men maakt gebruik van elkaars brandcompartiment [redacted] Daarbij is men afhankelijk van installaties die meerdere gebruikers verzorgen, zoals klimaatinstallaties, en ook vluchtwegen. Brand betekent in de praktijk dat die installaties en routes niet meer kunnen worden gebruikt of als verloren moeten worden beschouwd.

[redacted]
[redacted]
[redacted]

Risico indicatie

brand	risico	kans	impact
Raad van State	laag	onwaarschijnlijk	groot - zeer groot
Eerste kamer	laag	onwaarschijnlijk	groot - zeer groot
Algemene Zaken	laag	onwaarschijnlijk	groot - zeer groot

3.2 Technische storing als gebeurtenis

Functionele beschikbaarheid betekent dat alle noodzakelijke ruimten en installaties conform afspraak en naar verwachting functioneren. Er is sprake van een storing wanneer dat niet het geval is. Storingen zijn de tweede categorie gebeurtenissen waar in deze paragraaf nader op wordt ingegaan. Het gaat hierbij om de betrouwbaarheid van gebouwen en installaties en de voorspelbare gevolgen van een storing. Apparatuur en installaties die de verantwoordelijkheid van de gebruikers zijn vallen buiten de analyse, uitgezonderd de ICT infrastructuur die door de Rgd in opdracht van de gebruiker is aangebracht.

In de volgende paragrafen wordt de gebeurtenis storing belicht vanuit de volgende technische aspecten:

- Bouwkundig;
- Elektrische installaties;
- Werktuigkundige installaties;
- ICT.

3.2.1 Bouwkundig

Het voorzien in vluchtwegen, toegang, constructieve veiligheid, bescherming tegen weer en wind en andere bouwfysische eigenschappen evenals de situering van verschillende functies in het complex, rekenen we tot dit algemene bouwkundige aspect.

Kans op storingen

De kans op storingen in de bouwkundige schil van de gebouwen is beperkt. Er is diverse apparatuur (vooral detectie van water) geïnstalleerd die moet waarschuwen voordat overlast voor de gebruiker ontstaat.

[REDACTED] Dit leidt tot onnodige lange duur van een storing en hoge kosten.

AZ kent een hoge benutting van de voorzieningen gedurende 6 van de 7 dagen per week. Bij de RvS en EK is de gebruiksintensiteit beperkt tot 1 à 2 dagen per week. De kans dat een storing de RvS en/of EK treft is daarom lager dan de kans op een storing bij AZ. Dit verschil in de behoefte aan beschikbaarheid gedurende de week hebben wij meegerekend in de bepaling van het risico

Het feit dat gebruikers gemeenschappelijk gebruik maken van voorzieningen (entree, vluchtwegen, liften) maakt dat ze storingen ook delen. Dit is meegenomen in de analyse.

Impact voor de gebruikers (van niet beschikbaarheid)

Lekkage van daken, indringing van water in de kelders en dergelijke betekenen dat delen van het pand tijdelijk niet kunnen worden gebruikt. Een technische storing bij liften en toegangen betekent dat de ruimten niet beschikbaar en toegankelijk zijn zoals mag worden verwacht.

AZ beschikt over meerdere liften. De RvS en de EK hebben ieder de beschikking over één lift. De impact van niet-beschikbaarheid op de bedrijfsvoering is gering. Er zijn op korte afstand voldoende uitwijkmogelijkheden en alternatieven. Er is mogelijk een verhoogde impact op het imago wanneer een storing zich voordoet tijdens representatief gebruik van een van die voorzieningen of gebouwdelen. Die kans op storing is gelijk aan die bij het reguliere gebruik. Het risico verschilt per gebruiker als gevolg van de gebruikintensiteit.

Technisch kader voor het bepalen van de impact

De technische conditie van de oude gebouwen is goed. Materiaalgebruik, detaillering en dergelijke zijn niet van deze tijd en gebaseerd op de gebruikseigenschappen die in het verleden werden gevraagd voor andere dan de huidige functies. Gebruikers accepteren dit en willen zelfs graag in de panden werken.

Bouwkundige [redacted] belemmeren natuurlijke ventilatie via te openen ramen. Als gevolg hiervan moet er meer mechanische luchtverversing worden verzorgd om te kunnen voldoen aan de eisen voor VGM. Het open houden van deuren van kantoren betekent in normale omstandigheden dat er meer verse lucht beschikbaar is.

Met indringing van water uit de vijver is ervaring. Die ervaring leert dat de impact hiervan gering is en dat men deels afhankelijk is van de onderhoudskundigheid van derden, in dit geval de gemeente.

Vogels hebben geleid tot overlast en verstopping van afvoeren vanwege nesten. De impact hiervan was minimaal en er zijn adequate maatregelen getroffen om de kans op storingen te reduceren.

Het tijdelijk uitvallen van liften leidt tot problemen met de toegankelijkheid. Hoewel zeer vervelend en ongewenst, is de impact op VGM en op bedrijfsvoering minimaal tot gering. Een ongelukkige samenloop van omstandigheden kan echter tot publiciteit leiden met mogelijk negatieve gevolgen voor imago.

Er zijn wel andere problemen voor de toegankelijkheid van bepaalde ruimten voor minder validen gesignaleerd. De impact hiervan wordt als gering beschouwd. Algehele toegankelijkheid echter voldoet niet aan vigerende eisen voor nieuwbouw.

Risico indicatie Bouwkundig, algemeen

bouwkundig	risico	kans	impact
Raad van State	laag	onwaarschijnlijk	substantieel
Eerste kamer	laag	onwaarschijnlijk	substantieel
Algemene Zaken	laag	onwaarschijnlijk	substantieel

3.2.2 Elektrische installaties

De beschikbaarheid van stroom en de werking van de elektrische installatie is essentieel voor het functioneren van nagenoeg alle apparatuur en werktuigkundige installaties, en essentieel voor de gebruikers om werken en ontvangen mogelijk te maken. Aan die beschikbaarheid worden daarom hoge eisen gesteld. De onderlinge afhankelijkheid van gemeenschappelijke installaties is reden om deze in die samenhang te behandelen.

Kans op storingen

Langdurige stroomuitval is zeldzaam. Het tegelijkertijd uitvallen van noodstroom is bijna uniek, los van installatiefouten. De kans op het doorslaan van een zekering is incidenteel en gelijk aan vergelijkbare gebouwsituaties. Noodstroom komt alleen beschikbaar wanneer een heel verzorgingsgebied zonder stroom komt te zitten. De kans op een storing in de noodstroomvoorziening kan worden beperkt door frequent onderhoud en proefdraaien.

Impact voor de gebruikers (van niet beschikbaarheid)

Het niet beschikbaar zijn van stroom heeft een grote impact op vrijwel alle installaties die de functionele beschikbaarheid moeten verzekeren. Luchtbehandeling, toegangscontrolesystemen, computerruimten, liften, verlichting, koffieautomaten etc. zijn afhankelijk van stroom. Ook gebruikersapparatuur (pc's) valt uit zonder stroom. Er is een noodstroom voorziening voor alle onderdelen in het complex, deels vanuit de Tweede Kamer (TK). Voor sommige installaties voorkomen batterijen zelfs onderbreking van de stroomvoorziening. Noodstroom aggregaten kennen een korte opstarttijd. Alleen wanneer ook de noodstroomvoorzieningen in storing gaan ontstaat een onwerkbaar situatie en moet de huisvesting als niet beschikbaar worden beschouwd. Wanneer alle installaties falen is de impact zeer groot.

Technisch kader voor het bepalen van de impact

De RvS en EK zijn voor noodstroom afhankelijk van de noodstroomvoorziening in de TK. [redacted] Voor de plenaire zaal van de RvS is geen noodstroom beschikbaar. Binnen de gebouwen is een aantal installaties gekoppeld. Een kabelbreuk of ernstige storing in een verdeelstation heeft dan dus direct gevolgen voor meerdere gebruikers.

Risico indicatie elektrische installaties

elektrische installaties	risico	kans	impact
Raad van State	laag	incidenteel	substantieel
Eerste kamer	laag	incidenteel	substantieel
Algemene Zaken	laag	incidenteel	substantieel

3.2.3 Werktuigkundige installaties

Werktuigkundige installaties verzorgen onder andere warmte, koude, verse lucht, water en afvoer via rioleringsystemen. Installaties voor klimaatbehandeling zijn gevoelig voor storingen en de meest bekende bron voor klachten van gebruikers.

Kans op storingen

[redacted]

Het aantal installaties bij RvS en EK is overzichtelijk waardoor efficiënt en effectief onderhoud mogelijk is. [redacted]

[redacted]

Impact voor de gebruikers (van niet beschikbaarheid)

De impact van het niet functioneren van luchtbehandelingsinstallaties is sterk afhankelijk van het type. Niet voorzien in verse lucht heeft een grote tot zeer grote impact vanwege het effect op het leefklimaat. Een dergelijke storing leidt daarnaast tot economische schade.

Storingen in het verwarmingssysteem hebben een lagere impact. Storingen in koeling kunnen tot een onwerkbaar klimaat leiden in ruimten waarin veel mensen verblijven. Van storingen in de waterinstallatie, de riolering en afzuigsystemen is de impact gering, behoudens mogelijke stankoverlast. Dat laatste kan schadelijk zijn voor het leefklimaat en leidt vrijwel zeker tot imagoschade bij eventuele bekendheid.

Technisch kader voor het bepalen van de impact

Oorspronkelijk werd luchtverversing geregeld via te openen ramen (natuurlijke ventilatie). [REDACTED]

[REDACTED] Luchtverversing is daarom afhankelijk geworden van het functioneren van installaties. Als gevolg van deze situatie is een hogere luchtverversingscapaciteit nodig. Gebrek aan luchtverversing is een gezondheidsrisico.

Er zijn veel losse installaties gerealiseerd voor koeling. Uitval van een van die installaties leidt tot gedeeltelijke niet-beschikbaarheid van één of meerdere ruimten onder omstandigheden waarbij koeling nodig is.

[REDACTED]

Risico indicatie werktuigkundige installaties

werktuigkundige installaties

Raad van State

Eerste kamer

Algemene Zaken

[REDACTED]

3.2.4 ICT

Installaties voor ICT omvatten alle techniek voor data- en telecommunicatie. Afhankelijk van de gebruiker en haar ICT beleid is men op de werkplekken in meer of minder mate afhankelijk van het functioneren van die infrastructuur voor de bedrijfsvoering. De stabiliteit van de computersystemen zelf valt buiten deze analyse.

Kans op storingen

De grootste kans op ICT infrastructuur storingen is terug te voeren op de kans voor het optreden van storingen in de elektriciteit, koeling en onderhoud. De hoeveelheid en soorten kabels in de kabelgoten en de ligging van die goten maakt de infrastructuur gevoelig voor onderhoud en beschadiging. Om die redenen is de kans op storingen waarschijnlijk.

Impact voor de gebruikers (van niet beschikbaarheid)

[REDACTED] De beschikbaarheid van die ICT functie is vooral

afhankelijk van de beschikbaarheid van stroom en vooral van koeling. Deze functie vergt ook de beschikbaarheid van interne bekabeling en verbindingen met de buitenwereld, als dan niet via de Haagse Ring, om effectief te zijn.

[Redacted text block]

Storing in bekabeling voor automatische brandsignalering betekent een verhoogd veiligheidsrisico voor evacuatie van mensen. Late signalering leidt vrijwel zeker ook tot meer verstoring van de bedrijfsvoering, of onnodige verstoring vanwege valse meldingen. De impact is substantieel.

Technisch kader voor het bepalen van de impact

De technische infrastructuur van ICT voorzieningen wordt door de Rgd aangelegd in opdracht van de gebruiker. De gebruiker vraagt, de Rgd voert uit, tenzij. [Redacted]

Zonder koeling zullen de computers in de serverruimte oververhit raken en uitvallen. [Redacted]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

Er is apparatuur van veel verschillende leveranciers toegepast voor vergelijkbare functionaliteit, onder meer voor communicatie. In het kader van risico's is de impact hiervan gering omdat de gevolgen beperkt zijn tot een mogelijk langere doorlooptijd van reparatie of vervanging. Inkooptechnische voordelen voor het garanderen van beschikbaarheid tegen gunstige kosten worden niet benut. Dit is een financieel risico.

Risico indicatie ICT

ICT
Raad van State
Eerste kamer
Algemene Zaken

3.3 Huidige risico beperkende maatregelen

Voor verschillende gebeurtenissen zoals hiervoor beschreven zijn de risico's eerder onderkend door de gebruiker en de Rgd. Als gevolg hiervan is een aantal technische en organisatorische maatregelen getroffen. Enerzijds betreft het maatregelen die de kans op storingen verkleinen, anderzijds betreft het maatregelen die de impact helpen beperken. Voorbeelden van kansbeperkende maatregelen betreffen vooral

beveiligingsmaatregelen, [redacted] waterdetectie en preventieve maatregelen zoals de anti duiven draden om ongewenst nestelen te voorkomen. Maatregelen die gericht zijn op het beperken van de impact van storingen zijn bijvoorbeeld het brandwaarschuwingssysteem en noodstroomvoorzieningen.

In het kader van beheersmaatregelen beschikt de Rgd over uitgebreide inspectierapporten, inventarisaties en (meerjaren)onderhoudsplannen. Periodieke inspecties zijn gepland en worden periodiek herhaald.

Van één gebruiker is de Risico Inventarisatie en Evaluatie beschikbaar. Echter ontbrak het bijbehorende plan van aanpak. Van geen van de gebruikers is bekend hoe zij het voorzien in functionerende huisvesting als risico onderkennen dan wel of er maatregelen zijn getroffen en welke risico's men accepteert.

Het risico voor de Rgd

Het Binnenhof valt als object niet onder het Rijkshuisvestingsstelsel (zie bijlage 4). Dat betekent in de praktijk dat alle kosten voor instandhouding en het aanpassen op de begroting van het ministerie van VROM staan zonder dat hier inkomsten tegenover staan.

Voor het uitvoeren van de plannen (onderhoud, vervangingen en aanpassingen) is de Rgd afhankelijk van de medewerking van de gebruikers om overlast te voorkomen. De geboden tijdsintervallen voor het uitvoeren van onderhoud bieden weinig of geen ruimte voor structurele ingrepen. De vele kleine lokale installaties en oplossingen worden hierdoor deels verklaard. Dit verklaart tevens de relatief hoge inspanning voor onderhoud als gevolg van een storing versus preventief onderhoud waarmee die storingssituatie waarschijnlijk was voorkomen.

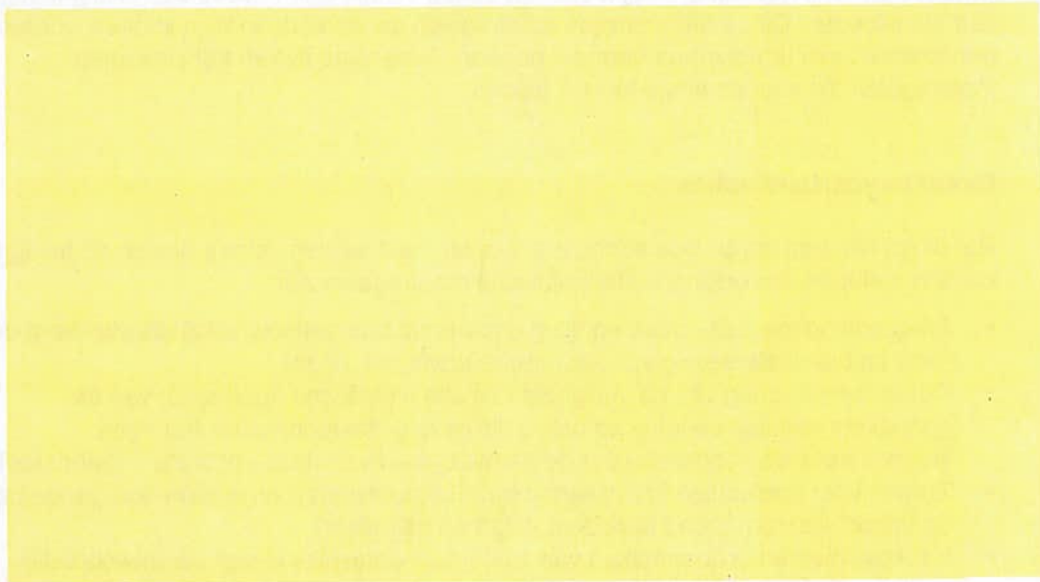
In het geval er publiciteit ontstaat rond een storing, straalt dit direct af op het imago van de Rgd. De Rgd wil dit voorkomen en voelt zich mede verantwoordelijk voor de voorbeeldfunctie die de Rijksoverheid heeft. De Rgd wil ingrepen in een breder perspectief afwegen en niet alleen lokale incidentele oplossingen realiseren. Ook aspecten als onderhoudbaarheid, bedrijfszekerheid, financiële doelmatigheid, milieu en duurzaamheid moeten op objectniveau worden gemanaged om doelmatig en efficiënt te zijn, waarbij een object moet worden gezien als een samenhangend geheel van onderling afhankelijke gebouwdelen.

3.4 Samenvattende analyse

[redacted] Ouderdom, een groot aantal decentrale (solitaire) installaties en veel verschillende typen en merken dragen bij aan de hoge kans op storingen gedurende de bedrijfstijd. Het type werkzaamheden en de gebruikintensiteit betekenen dat de impact voor het functioneren van de organisatie snel groot zal zijn

Bij de RvS en bij de EK is de kans op storingen lager door een geringer aantal centrale installaties en het geringe gebruik over de werkweek gerekend. [redacted]

De bevindingen zijn samengevat in onderstaand overzicht.

Door de jaren heen heeft gebruik van de gebouwen (beschikbaarheid) geprevaleerd boven structureel onderhoud. Hierdoor is er in plaats van preventief onderhoud veelal correctief onderhoud gepleegd. En mede doordat een groot deel van de installaties inmiddels voorbij de technische levensduur is en een ander deel het einde van de technische levensduur nadert, zal voor deze installaties de komende jaren de kans op storingen toenemen.

Het risico voor de Rgd bestaat erin dat zij niet de structurele maatregelen kan uitvoeren die nodig zijn om de toekomstbestendigheid en bedrijfszekerheid van de Binnenhof huisvesting te borgen. Enerzijds door de beperkingen die de gebruiker afdwingt qua tijdstippen (beschikbaarheid) en anderzijds door de fysieke mogelijkheden van de gebouwen.

4 RISICO BEPERKENDE MAATREGELEN

Uit de analyse in hoofdstuk 3 blijkt dat een aantal maatregelen het risicoprofiel gunstig kan beïnvloeden. Dit betreft enerzijds maatregelen die op korte termijn kunnen worden genomen en een terugkerend karakter hebben. Anderzijds betreft het structurele maatregelen die voor de lange termijn gelden.

4.1 Direct uitvoerbare acties

Per direct kan een aantal operationele acties en maatregelen risico's binnen de huidige context verlagen. De belangrijkste praktische maatregelen zijn:

- Frequente inspecties - goed en tijdig onderhoud aan gebouwinstallaties verlaagt de kans op brand als gevolg van technische storingen. (Rgd)
- Controle en keuring van de veiligheid van alle elektrische apparatuur van de gebruikers verlaagt de kans op brand als gevolg van technische storingen. Heroverweeg de noodzaak voor de aanwezigheid van deze apparaten. (gebruiker)
- Zorgen voor doelmatige brandwering bij kabeldoorvoeren en andere doorgangen zal de impact van een brand beperken. (Rgd en gebruiker)
- Het opruimen en schoonmaken van zolders en dergelijke is een verantwoordelijkheid van de gebruikers. Dat geldt ook voor instructies aan de (evenementen) catering en overige facilitaire medewerkers voor open vuur situaties. (gebruiker)
- De RI&E's van de gebruikers moeten inzicht verschaffen in de acceptatiegraad van storingen en risico's zodat de Rgd gericht kan handelen. Zorg ervoor dat RI&E's frequent worden uitgevoerd inclusief bijbehorende opvolging. (gebruiker)
- Zorgen voor (inkoop)procedures waarbij aanschaffingen worden getoetst op CE certificaat en brandklasse. Controle van bestaande stoffering en inrichting kan inzicht verschaffen over de vuurbelasting. (Rgd en gebruiker)

4.2 Acties met een lange termijn perspectief

Vanuit een meer abstracte benadering is het volgende inzicht ontstaan in de belangrijkste ingrediënten voor het risicoprofiel. Hierbij zijn twee benaderingswijzen te onderscheiden. Of het gebouw als monument wordt centraal gesteld of het gebruik van het monument voor een of meerdere functies wordt centraal gesteld.

Monument centraal

Het gebruik zelf is de belangrijkste oorzaak van risico's. Handhaving als Rijksmonument definieert de minimale inspanning die nodig is. Behoud van het monument is het meest gebaat met regulier onderhoud als gevolg van klimaatinvloeden, zo weinig mogelijk ingewikkelde techniek binnen, op en aan de gebouwen. Feitelijk gebruik, al zijn het slechts rondleidingen, betekent slijtage en dus extra onderhoud, vervanging en het inrichten en handhaven van minimale installaties voor veiligheid en gezondheid. De historische betekenis van de gebouwen is van belang voor de kans op storingen en mogelijke grond voor beveiligingsinstallaties.

Gebruik centraal

Uitgaande van een doelstelling die feitelijk gebruik betekent, is de aard van het gebruik bepalend voor de eisen die gesteld worden ten aanzien van de beschikbaarheid en bedrijfszekerheid. Hierbij zijn van belang:

- De effectieve gebruiksduur, intensiteit van gebruik (minder is gunstiger);
- Uitwijkmogelijkheden voor het gebruik (gemakkelijk is gunstig);
- Representativiteit en kwetsbaarheid voor imagoschade (gering is gunstig);
- Kwetsbaarheid van de bedrijfsvoering voor storingen, afhankelijkheid van complexe installaties (minder is gunstig);
- Continuïteit van gebruikseisen (meest stabiel is gunstig);
- De levensduurkosten, exploitatiekosten en jaarkosten die het gevolg zijn van een bepaald gebruik.

In beide gevallen geldt een bewustzijn ten aanzien van de risico's bij alle betrokkenen. Voorbereid zijn op een verklaring die de politieke imagoschade helpt beperken.

Minimaliseren risico's, hoe?

De bevindingen en analyses leiden tot de volgende basis aanbevelingen voor het reduceren van risico's:

- Beperk technische installaties binnen de gebouwen en realiseer centrale installaties en distributienetwerken in plaats van lokale oplossingen;
- Beperk de eisen die worden gesteld aan de beschikbaarheid en de bedrijfszekerheid van de huisvesting. Kies gebruiksfuncties die passen bij de eigenschappen van het monument.

De financiële consequenties die zijn verbonden aan een bepaald type gebruik zouden expliciet aan dat gebruik moeten worden toegerekend om ook die risico's en consequenties inzichtelijk te maken. Dit brengt ook een beter te beheersen situatie voor de Rgd met zich mee omdat expliciete verantwoordelijkheid wordt neergelegd bij partijen die de condities in de praktijk bepalen.

5 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

5.1 Conclusies

De Rgd dient zorg te dragen voor de bedrijfszekerheid van de huisvesting aan het Binnenhof. Echter, verouderde installaties, opeenstapeling van deeloplossingen en onderlinge technische afhankelijkheden betekenen dat de kans op storingen met een negatieve impact is toegenomen en dat de voorspelbaarheid van de gevolgen van storingen is afgenomen.

Brand

De gebeurtenis brand heeft de grootste gevolgen voor alle gebruikers. Enerzijds wordt dit veroorzaakt door de matige brandscheidingen en anderzijds door een voorspelbaar snelle voortplanting van vuur.

Er zijn voldoende voorzieningen voor evacuatie van personeel. Daarnaast zijn door de Rgd voldoende beheersmaatregelen getroffen die de kans op brand verlagen.

Storingen

De meest relevante en voorspelbare storingen die leiden tot niet beschikbaarheid van huisvesting hangen samen met werktuigkundige- en ICT installaties. [REDACTED]

Algemeen

De gevolgen van brand en/of storing voor de bedrijfsvoering verschillen per gebruiker. Voor de RvS en de EK is de impact gering tot substantieel daar uitwijken redelijkerwijs mogelijk is. Voor AZ is de impact substantieel omdat alternatieve huisvesting aanzienlijk meer inspanning en tijd zullen vergen.

Veiligheid, gezondheid en welzijn

Risico's voor veiligheid, gezondheid en welzijn zijn minimaal, [REDACTED]

5.2 Aanbevelingen

Per direct kan een aantal operationele acties in een risico verlangend effect resulteren. Het betreft acties waarvoor zowel de Rgd als de gebruikers een verantwoordelijkheid dragen. De in hoofdstuk 4 omschreven acties komen neer op het uitvoering geven aan risicomanagement. Voor de Rgd betekent dit de uitvoering van bij haar bekende maatregelen die de voortplanting van een mogelijke brand moeten belemmeren. Voor de gebruikers betekenen de aanbevelingen het uitvoeren van de bij hen bekend veronderstelde verantwoordelijkheid voor de veiligheid van gebruikersapparatuur.

Handhaving van het monument is meest gebaat bij geen gebruik. Nuttig gebruik hiervan betekent in elk geval dat de mogelijkheden van het monumentale complex moeten worden gerespecteerd. Concreet stelt de gebruiker dan eisen binnen de realistische mogelijkheden die het monument biedt.

Continuering van het huidige gebruik en toekomstige ontwikkeling van gebruikseisen betekenen dat er hogere eisen zullen gaan gelden voor de beschikbaarheid. Dat betekent dat van de Rgd wordt gevraagd om de kans op storingen en de impact van storingen te reduceren. Het feit dat voor onderhoud geen verstoring van de bedrijfsvoering acceptabel is betekent dat redundantie noodzakelijk is. Zonder drastische verlaging van de gevraagde technische vermogens en gelijktijdigheid hiervan, zijn oplossingen binnen het complex binnen de gestelde randvoorwaarden niet mogelijk.

Er zal derhalve een fundamentele keuze moeten worden gemaakt: stel het monument centraal of stel het gebruik centraal. Pas dan kan binnen de gegeven mogelijkheden een structurele risico verlagende oplossingsrichting nader worden uitgewerkt.

—

Risicoanalyse Binnenhof – bijlagen

Eerste Kamer der Staten Generaal, Raad van State en ministerie
van Algemene Zaken

Rijksgebouwendienst, Directie Vastgoed

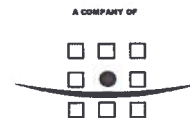
26 februari 2010

Definitief

9V1678

VERTROUWELIJK

ROYAL HASKONING

**HASKONING NEDERLAND B.V.
HUISVESTINGSADVIES**

George Hintzenweg 85
Postbus 8520
3009 AM Rotterdam
+31 (0)10 443 36 66 Telefoon
+31 (0)10 443 36 88 Fax
info@rotterdam.royalhaskoning.com E-mail
www.royalhaskoning.com Internet
Arnhem 09122561 KvK

Documenttitel Risicoanalyse Binnenhof – bijlagen
Eerste Kamer der Staten Generaal, Raad van
State en ministerie van Algemene Zaken
Verkorte documenttitel Risicoanalyse Binnenhof – bijlagen
Status Definitief
Datum 26 februari 2010
Projectnaam Risicoanalyse Binnenhof
Projectnummer 9V1678
Opdrachtgever Rijksgebouwendienst, Directie Vastgoed
Referentie 9V1678A0/R001B

Auteur(s) [REDACTED]
Collegiale toets [REDACTED]
Datum/paraaf .....
Vrijgegeven door [REDACTED]
Datum/paraaf .....

INHOUDSOPGAVE BIJLAGEN

	Blz.	
1	INFORMATIE	1
	1.1 Benodigde informatie	1
	1.2 Ter beschikking gestelde informatie	1
	1.3 Internet	2
2	GEÏNTERVIEWDE MEDEWERKERS	3
3	BEVINDINGEN	4
	3.1 Deskstudie	4
	3.2 Locatiebezoek	4
	3.3 Interviews	5
4	CONTEXT	7
	4.1 Historie	7
	4.2 Huidige situatie	7
5	TECHNISCHE INFORMATIE	9
	5.1 Bouwkundig	10
	5.2 Elektrische installaties	11
	5.3 Werktuigkundige installaties	12
	5.4 ICT	13
6	TABELLEN RISICOANALYSE	14
	6.1 Bouwkundig	15
	6.2 Elektrische installaties	16
	6.3 Werktuigkundige installaties	17
	6.4 ICT	18
7	BEELDMATERIAAL	19
	7.1 Raad van State	20
	7.2 Eerste Kamer der Staten Generaal	22
	7.3 Ministerie van Algemene Zaken	24
8	WEBPAGINA'S	26
	8.1 Monumentenbeleid	27
	8.2 Rijkshuisvestingsstelsel	28

ROYAL HASKONING

1 INFORMATIE

1.1 Benodigde informatie

Bij aanvang van de risicoanalyse is de Rijksgebouwendienst verzocht de volgende informatie aan te leveren:

1. Alle plattegronden van de gebouwdelen van het Binnenhof waar de Eerste Kamer, het Ministerie van Algemene Zaken de Raad van State zijn gehuisvest;
2. Alle bijbehorende doorsneden;
3. Alle bijbehorende geveltekeningen;
[REDACTED]
5. Ontruimingsplan;
6. Technische gegevens installaties (E, W, etc.);
7. Alle recente onderhoudsrapportages;
8. Alle recente (Brand-)Veiligheidsrapportages;
9. De Meerjaren Onderhoudsplanning;
10. De meest recente Risico Inventarisaties & Evaluaties;
11. Relevante informatie over lopende zaken en eventuele kanttekeningen betreffende vergunningen.

1.2 Ter beschikking gestelde informatie

De volgende informatie is door de Rijksgebouwendienst ter beschikking gesteld en gebruikt in gebruik in de risicoanalyse.

1. *Plattegronden*

- CD-rom met diverse plattegronden (*niet actueel*), doorsneden (*niet actueel en onvolledig*) en gevels.

2. *Doorsneden*

- Zie 1.

3. *Gevels*

- Zie 1.

5. *Ontruimingsplan*

- [REDACTED]

6. *Technische gegevens installaties*

- Bij het locatiebezoek en tijdens de interviews is één en ander toegelicht;
- Object Elementen Lijst Binnenhof 1 d.d. 1 december 2009;
- Object Elementen Lijst Binnenhof 17 en 20 d.d. 1 december 2009;
- Object Elementen Lijst Binnenhof 18 d.d. 1 december 2009;
- Object Elementen Lijst Binnenhof 19 d.d. 1 december 2009;
- Object Elementen Lijst Binnenhof 21 t/m 23 d.d. 1 december 2009.

7. Onderhoudsrapportages

- Conditiemeting Binnenhof 1 d.d. 25 juni 2009;
- Conditiemeting Binnenhof 17 en 20 d.d. 19 juni 2008;
- Conditiemeting Binnenhof 21 t/m 23 d.d. 19 juni 2008;

8. Brandveiligheid

- Scananalyse Binnenhof 1 d.d. 8 augustus 2008;
- Scananalyse Binnenhof 17 - 20 d.d. 1 april 2008;
- Scananalyse Binnenhof 21 t/m 23 d.d. 18 maart 2008;
- Brandveiligheidsscan Ministerie van Algemene Zaken d.d. 7 maart 2008.

9. Meerjaren onderhoudsplanningen

- Uitgebreide planning 5 jaar, Binnenhof 1 d.d. 13 augustus 2009;
- Uitgebreide planning 5 jaar, Binnenhof 19 d.d. 13 augustus 2009;
- Uitgebreide planning 5 jaar, Binnenhof 17 en 20 d.d. 13 augustus 2009;
- Uitgebreide planning 5 jaar, Binnenhof 21 en 23 d.d. 13 augustus 2009.

10. Risico Inventarisaties & Evaluaties

- RI&E Eerste Kamer der Staten-Generaal d.d. december 2006.
- [REDACTED]

11. Lopende zaken

- Lijst met lopende projecten (Projectmanagement), d.d. 12 augustus 2009;
- Lijst Klantvragen, d.d. 4 augustus 2009.

Overige informatie

- RI&E Tweede Kamer der Staten-Generaal d.d. mei 2003.

1.3 Internet

Ten behoeve van de risicoanalyse zijn de volgende websites geraadpleegd:

- <http://www.raadvanstate.nl/>
- <http://www.minaz.nl/>
- <http://www.eerstekamer.nl>
- <http://www.rgd.nl/Catalogus> - (*binnenhof*)
- <http://www2.vrom.nl> - (*monumentenbeleid en rijkshuisvestingsstelsel*)
- <http://www.binnenhofbezoek.nl/nederlands.html>
- <http://historie.residentie.net/binnenhof.htm>
- [http://nl.wikipedia.org/wiki/Binnenhof_\(Den_Haag\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Binnenhof_(Den_Haag))

De betreffende webpagina's inzake het monumentenbeleid en het rijkshuisvestingsstelsel zijn in hoofdstuk 8 opgenomen.

2 GEÏNTERVIEWDE MEDEWERKERS

Ten behoeve van de risicoanalyse zijn door de onderzoekers de volgende medewerkers van de Rijksgebouwendienst geïnterviewd.

Directie Advies & Architecten

[REDACTED] senior regio adviseur
[REDACTED] senior regio adviseur

Directie Beheer

[REDACTED] senior objectmanager
[REDACTED] clusterhoofd realisatie

Directie Frontoffice

[REDACTED] senior coördinerend accountmanager
[REDACTED] senior accountmanager

Directie Projectmanagement

[REDACTED] projectmanager
[REDACTED] hoofd projectmanagement

Directie Vastgoed

[REDACTED] hoofd portfoliomanagement
[REDACTED] portefeuillecoördinator

3 BEVINDINGEN

De bevindingen geven de algemene indruk weer die is verkregen door deskstudie, het locatiebezoek en de interviews met medewerkers van de Rgd. Deze bevindingen vormen de opmaat naar de risicoanalyse.

3.1 Deskstudie

Informatieverstrekking

Bij aanvang van de risicoanalyse is de Rgd verzocht relevante informatie aan te leveren (zie 1.1). Het merendeel van de gevraagde informatie is door de Rgd ter beschikking gesteld doch niet alle informatie bleek direct beschikbaar te zijn (zie 1.2).

Kwaliteit van verstrekte informatie

De kwaliteit van de aangeleverde informatie is over het algemeen redelijk tot goed te noemen

Informatie over de gebouwen

[redacted] Informatie over de technische installaties is niet verstrekt.

Onderhoud, instandhouding en lopende zaken

De aangeleverde stukken inzake onderhoud laten zien dat er een meerjaren onderhoudsprogramma is ingesteld dat frequent wordt gemonitord en geactualiseerd. Groot onderhoud en aanpassingen (gebruikerswensen) worden projectmatig gepland en aangepakt.

Brandveiligheid, vluchtplannen en Risico Inventarisaties & Evaluaties

De aangeleverde stukken inzake brandveiligheid zijn actueel, doch er kon niet worden aangetoond wat de actuele status was van de realisatie van de aanbevelingen uit de diverse scans.

Vlucht- en ontruimingsplannen zijn niet aangeleverd. Slechts de Risico Inventarisatie & Evaluatie van de Eerste Kamer der Staten Generaal kon worden aangeleverd.

3.2 Locatiebezoek

Op dinsdag 20 oktober 2009 zijn de gebouwen van de Raad van State, de Eerste Kamer der Staten Generaal en het ministerie van Algemene Zaken (behoudens het Torentje) door de onderzoekers bezocht (zie beeldmateriaal in hoofdstuk 7).

Algemeen

De algemene indruk van het bezoek is dat de gebouwen een net en schoon, doch qua afwerking hier en daar een gedateerd beeld geven. In alle gebouwen wordt er naar gestreefd de beschikbare ruimte zo optimaal mogelijk te benutten. Dat betekent veelal dat gangzones (gedeeltelijk) worden benut voor opslag, facilitaire functies en als overlegruimte. De rondgang door de gebouwen bevestigt verder een redelijk tot goede bouwkundige onderhoudsstatus zoals is geconstateerd in de deskstudie. Wat zolders en enkele ruimten in de souterrains betreft wordt echter achterstallig onderhoud geconstateerd.

Technische installaties

Alle toegankelijke technische ruimten zijn bezocht en hierbij is er door de Rgd en de lokale facilitaire manager een nadere mondelinge toelichting gegeven. De installaties worden redelijk tot goed onderhouden doch niet alle onderhoudsrapporten (logboeken) zijn beschikbaar. [REDACTED]

Verwarmingsinstallaties

De verwarmingsinstallatie van de gebouwen is gebaseerd op stadsverwarming. De gebouwen waar de Raad van State is gehuisvest verkrijgen warmte vanuit de gebouwen van de Tweede Kamer. De gebouwen van de Eerste Kamer verkrijgen warmte eveneens vanuit de Tweede Kamer. De gebouwen van het ministerie van Algemene Zaken verkrijgen rechtstreeks warmte en voorzien tevens de Ridderzaal van warmte.

De aangetroffen verwarmingsinstallaties zijn functioneel operationeel doch gedateerd.

Koel- en luchtbehandelingsinstallaties

De koel- en luchtbehandelingsinstallaties variëren in leeftijd van 30 jaar oud tot recent fabriekaat en betreffen allen decentrale voorzieningen bedoeld voor specifieke lokale koeling- en/of luchtbehandeling. Er is geen centrale koel- en luchtbehandelingsinstallatie aanwezig.

Elektrische installaties en ICT

De elektrische installaties in de gebouwen van de Raad van State, de Eerste Kamer en het ministerie van Algemene Zaken zijn functioneel doch enigszins gedateerd (ouder dan 15 tot 20 jaar). Wat opvalt is dat kabelgoten (*elektra, ICT en brandmeldinstallatie*) overvol zijn, traces niet gescheiden zijn en dat doorvoeringen door brandscheidingen in veel gevallen niet of onvoldoende brandwerend zijn afgedicht [REDACTED]

Brandveiligheid, vluchtplannen en Risico Inventarisaties & Evaluaties

In de gebouwdelen waar de Raad van State is gehuisvest zijn vluchtwegen duidelijk aangegeven (zie hoofdstuk 7 foto 9).

In de gebouwdelen waar de Eerste Kamer en het ministerie van Algemene Zaken zijn gehuisvest staan vluchtwegen weliswaar aangegeven doch een éénduidig en helder overzicht ontbreekt.

3.3 Interviews

Met alle betrokkenen van de Rgd (zie hoofdstuk 2 in deze bijlage) is uitvoerig gesproken. In de gesprekken is een nadere toelichting gegeven op de verstrekte informatie. De belangrijkste en meest aangehaalde onderwerpen zijn als volgt:

- Zowel het instandhouden van de monumenten alsmede het optimaal faciliteren van de gebruiker levert wel eens conflictsituaties op: welk belang prevaleert? – monument of gebruiker;
- Meerjaren technisch (groot) onderhoud wordt in hoge mate gestuurd door de belangen van de gebruiker en die zijn in voorkomende gevallen conflicterend met dit technisch (groot) onderhoud;
- Alle gebruikers hebben een groeiende ruimtebehoefte doch dat men wordt met de grenzen van de mogelijkheden van de gebouwen geconfronteerd;

- Een huurder – verhuurder relatie ontbreekt. Communicatie tussen huisvester en (individuele) gebruiker wordt hierdoor beïnvloed;
- [REDACTED] brengt met zich mee dat de vraag naar koelcapaciteit groter is geworden.

4 CONTEXT

Voor het uitvoeren van een risicoanalyse is het van belang dat er een zo volledig mogelijk beeld wordt verkregen van de situatie op alle aspecten. Door inzicht in historie en de huidige situatie te geven is het mogelijk de risicoanalyse in context te plaatsen.

4.1 Historie

Beknopte geschiedenis

Het Binnenhof is van oorsprong een grafelijk paleizencomplex uit de 13^e eeuw. Geleidelijk werd de oorspronkelijke ommuring vervangen door gebouwen die als huisvesting dienden voor stadhouders, regeringscolleges en andere instellingen. Enkele fragmenten van de oorspronkelijke ommuring zijn in de gevels aan het Buitenhof bewaard gebleven. De bebouwing aan de zijde van de Hofvijver bestaat uit diverse gebouwen die tussen halverwege 16e en 20ste eeuw in verschillende stijlen zijn gebouwd. Eén van de oudste gebouwen is het torentje dat uit de 15e eeuw dateert. Het torentje is in de loop der jaren meerdere malen verbouwd en gerestaureerd en heeft diverse functies gehad.

In de afgelopen twee decennia heeft een aantal grootschalige ingrepen plaatsgevonden (1992 nieuwbouw Tweede Kamer, 1996 renovatie Eerste Kamer, 2006 renovatie Ridderzaal) waarbij vanaf 2002 de nadruk op beveiliging tegen externe dreigingen is komen te liggen.

Monumentenstatus

Het Binnenhof is een categorie I monument en onderdeel van beschermd stadsgezicht. Categorie I monumenten zijn de monumenten die van buitengewoon (inter)nationaal cultuurhistorisch belang zijn. Hun belang wordt zo groot geacht, dat ze niet mogen worden verkocht en in permanent eigendom van de Staat blijven.

Het huidige monumentenbeleid (zie hoofdstuk 1 en 8) is erop geënt om verantwoord om te gaan met cultureel erfgoed. Dit houdt in dat beslissingen over gebruik, onderhoud, aanpassing, uitbreiding en reconstructie van deze gebouwen genomen worden met besef van de "*historische betekenis der dingen*".

4.2 Huidige situatie

Gebruik der gebouwen anno 2009

[Redacted text block]

De gebouwen voor de Eerste Kamer der Staten Generaal worden in hoofdzaak gebruikt als vergader-, ontvangst- en kantoorruimte, met alle bijbehorende facilitaire voorzieningen. [Redacted text]

[Redacted text] Daarnaast worden de gebouwen van de Eerste Kamer met grote regelmaat gebruikt voor officiële ontvangsten. Voorts worden er regelmatig rondleidingen gegeven voor het publiek.

[Redacted text block]

Rijkshuisvestingsstelsel algemeen

Het huidige Rijkshuisvestingsstelsel (zie hoofdstuk 1 en 8) is vanaf 1999 vigerend. Binnen het Rijkshuisvestingsstelsel bestaat er een huur - verhuurrelatie tussen gebruikers (rijksoverheid) van rijkshuisvesting en de Rgd: gebruikers betalen een gebruiksvergoeding aan de Rgd. De Rgd is in deze opzet verantwoordelijk voor het leveren van de gewenste huisvesting voor Ministeries, voor de Hoge Colleges van Staat en voor het onderhouden van de koninklijke paleizen. Daarnaast onderhoudt de Rgd de huisvestingsvoorraad en de monumenten met erfgoedfunctie.

Rijkshuisvestingsstelsel en het Binnenhof

Niet alle onderdelen van de rijksoverheid doen echter mee aan de huur - verhuurrelatie. Dit geldt voor de Hoge Colleges van Staat, het ministerie van Algemene Zaken en het Koninklijk Huis. De budgetten voor hun huisvesting blijven op de begroting van het ministerie van VROM staan. Deze onderdelen vallen derhalve buiten het Rijkshuisvestingsstelsel.

In het geval van het Binnenhof betekent dit dat de Rgd de gebouwen ter beschikking stelt aan de gebruiker en verantwoordelijk is voor beheer en instandhouding van het casco en de gebouwinstallatie, de zogenaamde *eigenaarzaken*. De gebruiker is verantwoordelijk voor de gebruikersinstallatie, dat zijn zaken die zijn toegevoegd aan het gebouw om het gebouw te kunnen laten functioneren zoals de gebruiker dat wenst. Afspraken hieromtrent, de demarcatie tussen *eigenaarzaken* en *gebruikerszaken*, zijn vastgelegd in de zogenaamde *kruisjeslijst*. De praktijk laat voorts zien dat een deel van gebouwgebonden gebruikersinstallaties op verzoek van de gebruiker in overleg met en door de Rgd zijn gerealiseerd en worden onderhouden.

Financiering

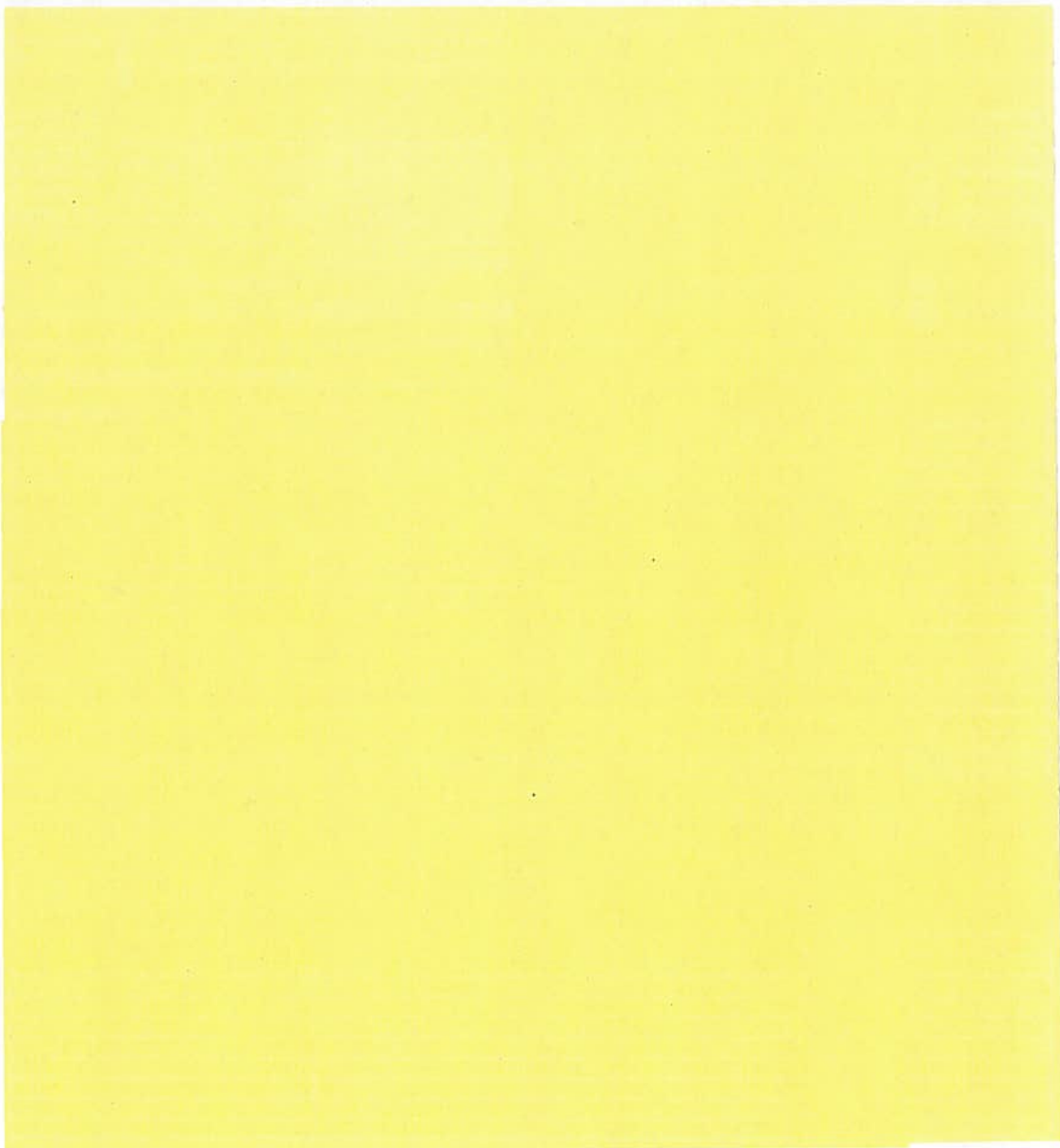
De gebruiker betaalt voor het gebruik van de gebouwen geen huur of gebruiksvergoeding aan de Rgd. De budgetten hiervoor staan op de begroting van het ministerie van VROM en staan ter beschikking van de Rgd (dit is ook wel bekend als "*input gefinancierd*"). Hiervoor wordt door de Rgd jaarlijks, in overleg met de gebruiker, invulling aan gegeven (onderhoudsprogramma's en beheer).

5 TECHNISCHE INFORMATIE

In dit hoofdstuk wordt per categorie (bouwkundig, elektrische installaties, werktuigkundige installaties en ICT) op hoofdlijn de technische situatie in beeld gebracht.

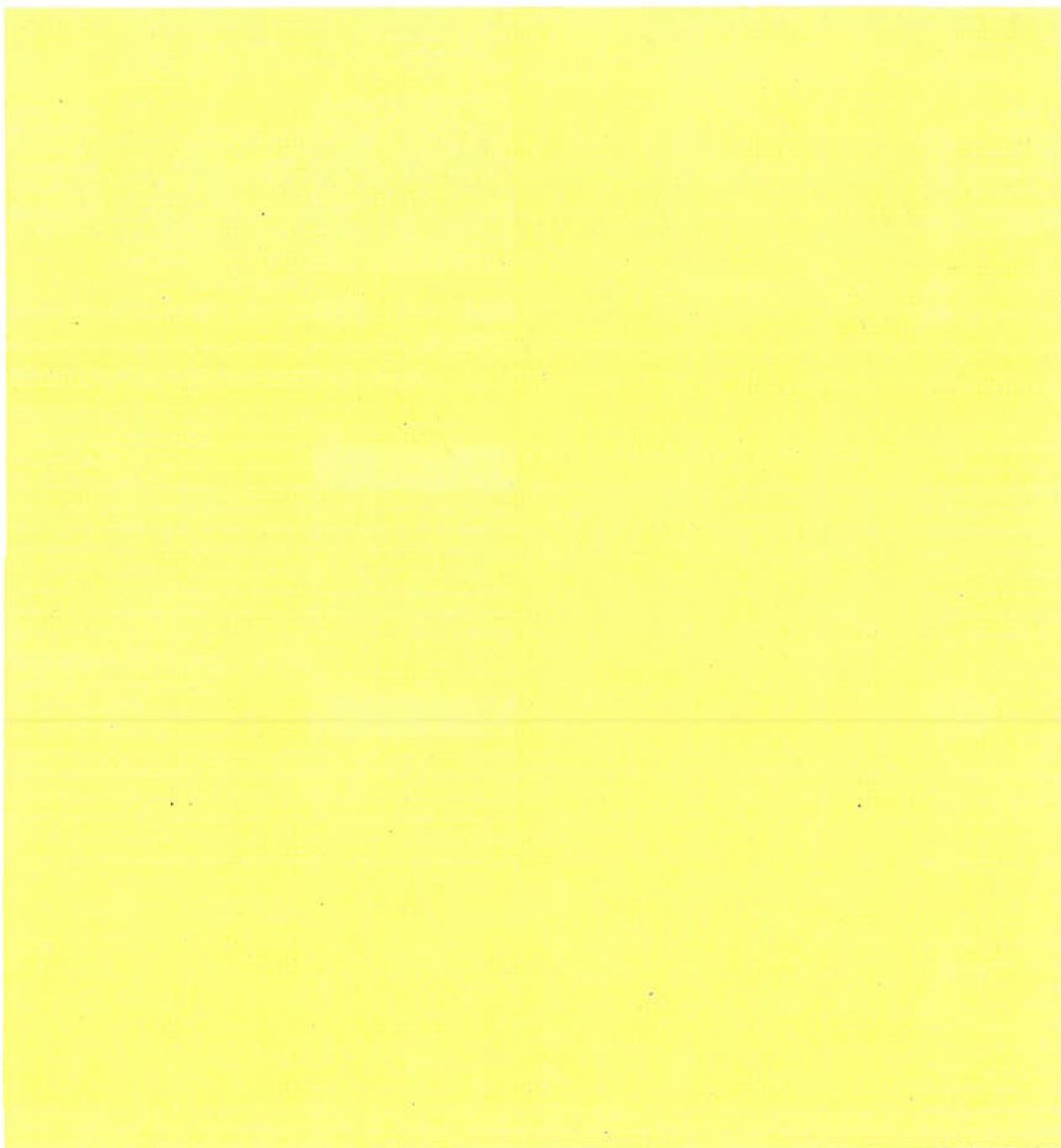
5.1 Bouwkundig

Project	Risicoanalyse Binnenhof	 ROYAL HASKONING
Opdrachtgever	Rijksgebouwendienst, Directie Vastgoed	
Projectnummer	9V1678A0	
Versie	concept 1.0	
Datum	3 december 2009	

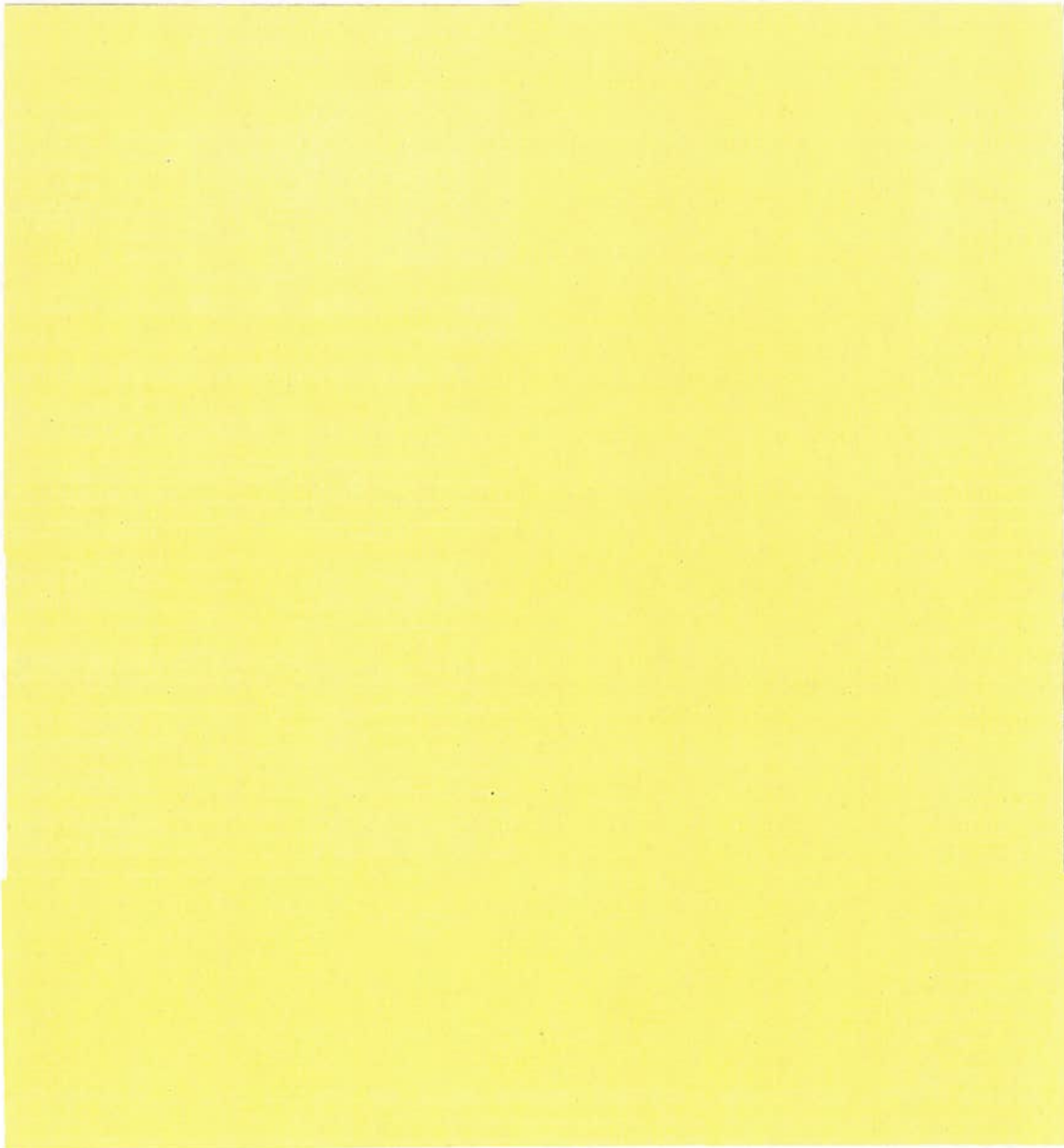
5.2 Elektrische installaties

Project	Risicoanalyse Binnenhof		 ROYAL HASKONING
Opdrachtgever	Rijksgebouwendienst, Directie Vastgoed		
Projectnummer	9V1678A0		
Versie	concept 1.0		
Datum	3 december 2009		

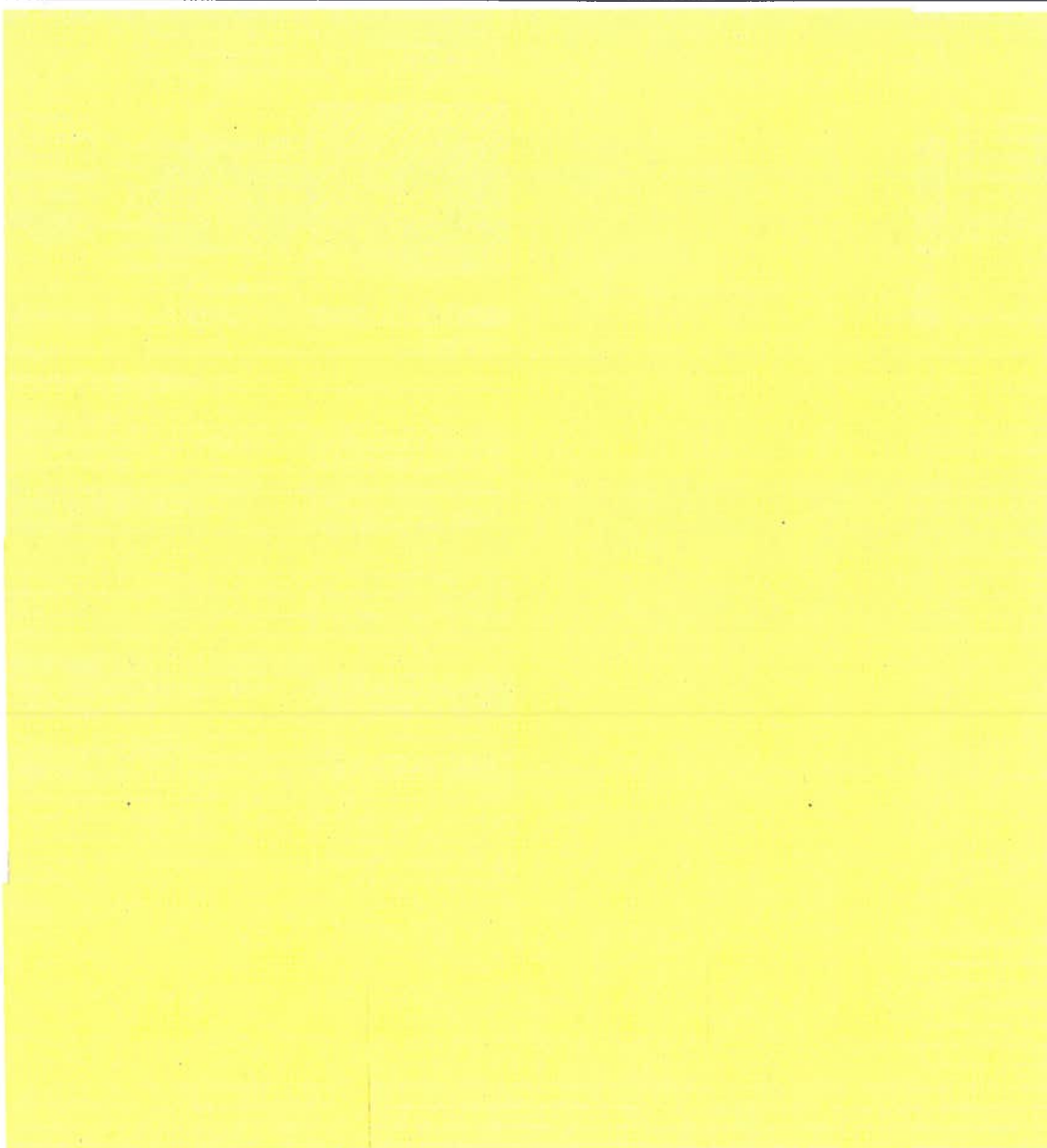
5.3 Werktuigkundige installaties

Project	Risicoanalyse Binnenhof		
Opdrachtgever	Rijksgebouwendienst, Directie Vastgoed		ROYAL HASKONING
Projectnummer	9V1678A0		
Versie	concept 1.0		
Datum	3 december 2009		

5.4 ICT

Project	Risicoanalyse Binnenhof	 ROYAL HASKONING
Opdrachtgever	Rijksgebouwdienst, Directie Vastgoed	
Projectnummer	9V1678A0	
Versie	concept 1.0	
Datum	3 december 2009	

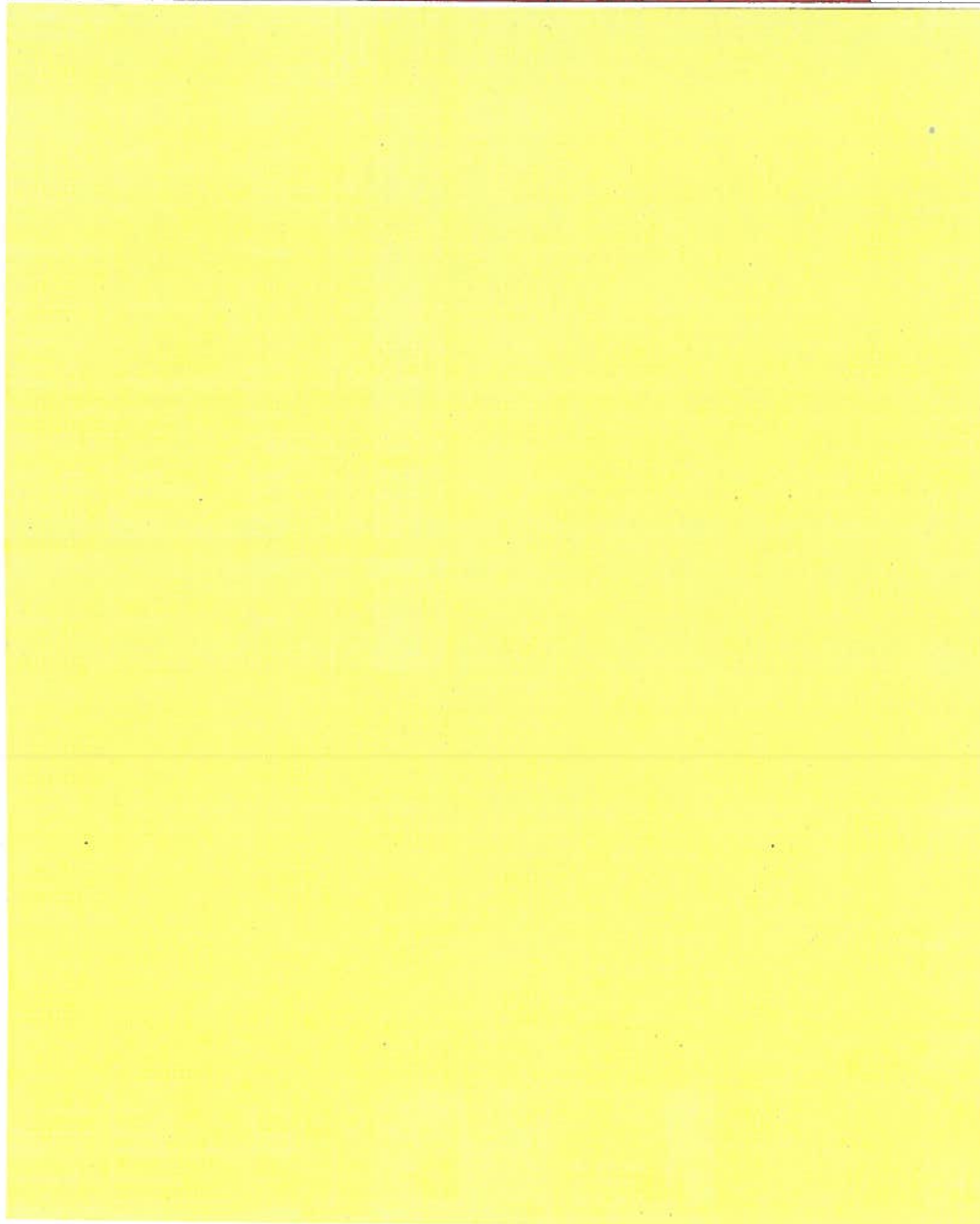

6 TABELLEN RISICOANALYSE

In dit hoofdstuk worden per categorie (bouwkundig, elektrische installaties, werktuigkundige installaties en ICT) en per gebeurtenis (brand en storing) de risicotabellen weergegeven.

6.1 Bouwkundig

Project	Risicoanalyse Binnenhof	risico	kans	impact	 ROYAL HASKONING
Opdrachtgever	Rijksgebouwdienst, Directie Vastgoed	GM = geen / minimaal	O = onwaarschijnlijk	M = minimaal	
Projectnummer	9V1678A0	L = laag	L = onbeduidend	G = gering	
Versie	definitief	B = Boven gemiddeld	W = waarschijnlijk	S = substantieel	
Datum	26 februari 2010				

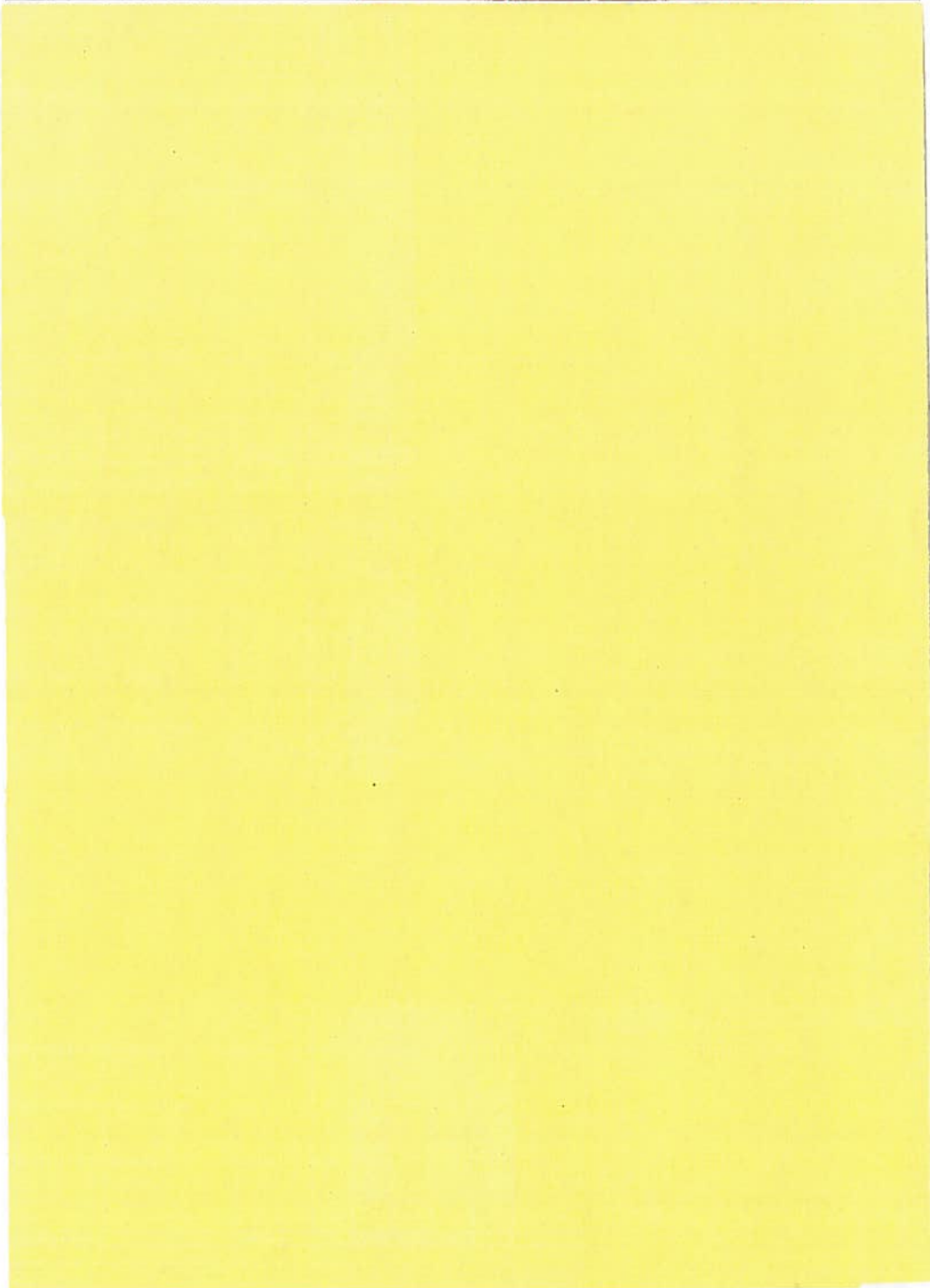

ROYAL HASKONING

6.2 Elektrische installaties

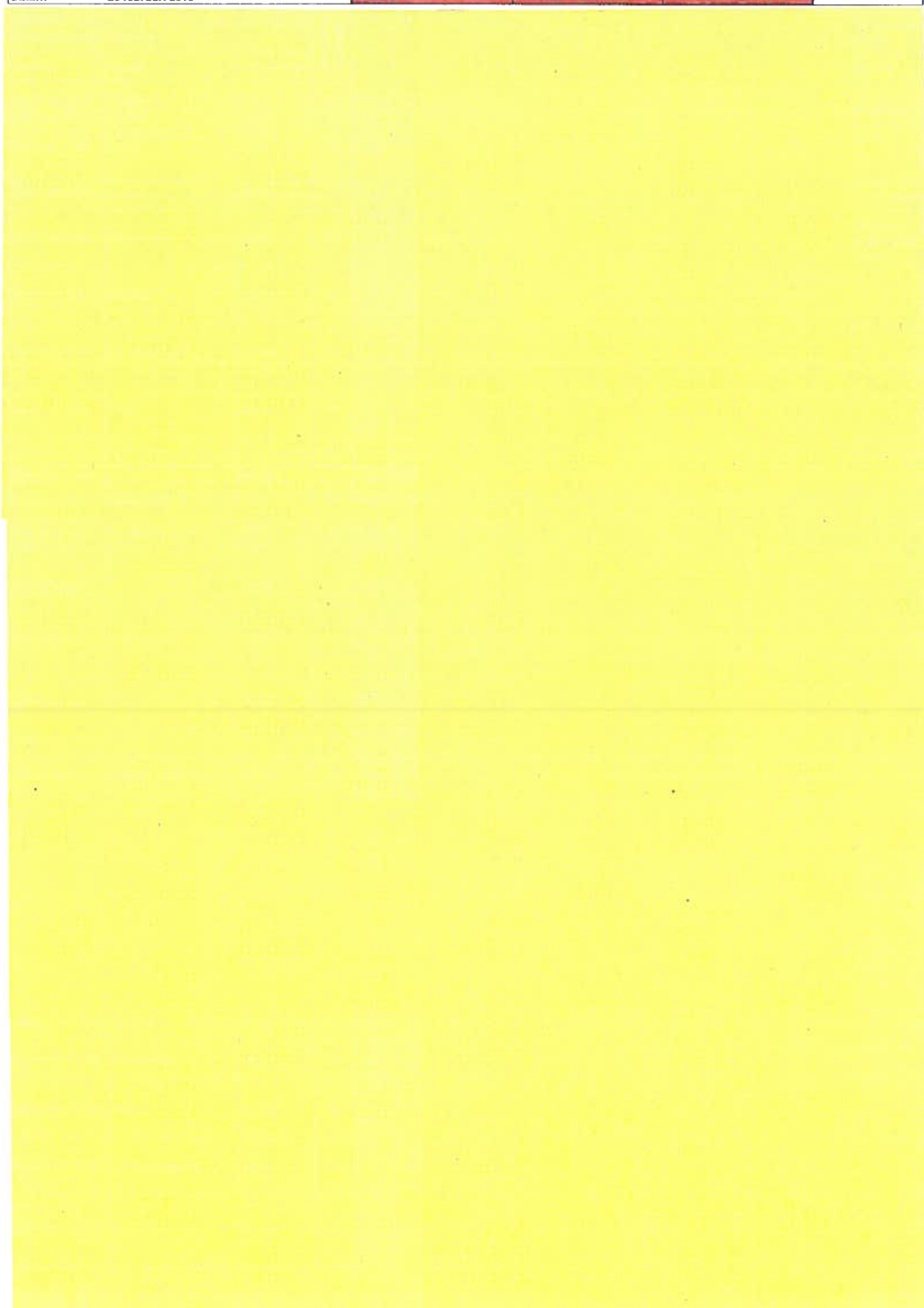
Project	Risicoanalyse Binnenhof	Risico	kans	Impact	
Opdrachtgever	Rijksgebouwdienst, Directie Vastgoed	GM = geen / minimaal	O = onwaarschijnlijk	M = minimaal	
Projectnummer	9V1678A0	L = laag	S = substantieel	L = gering	
Versie	definitief	B = Boven gemiddeld	W = waarschijnlijk	S = substantieel	
Datum	26 februari 2010				

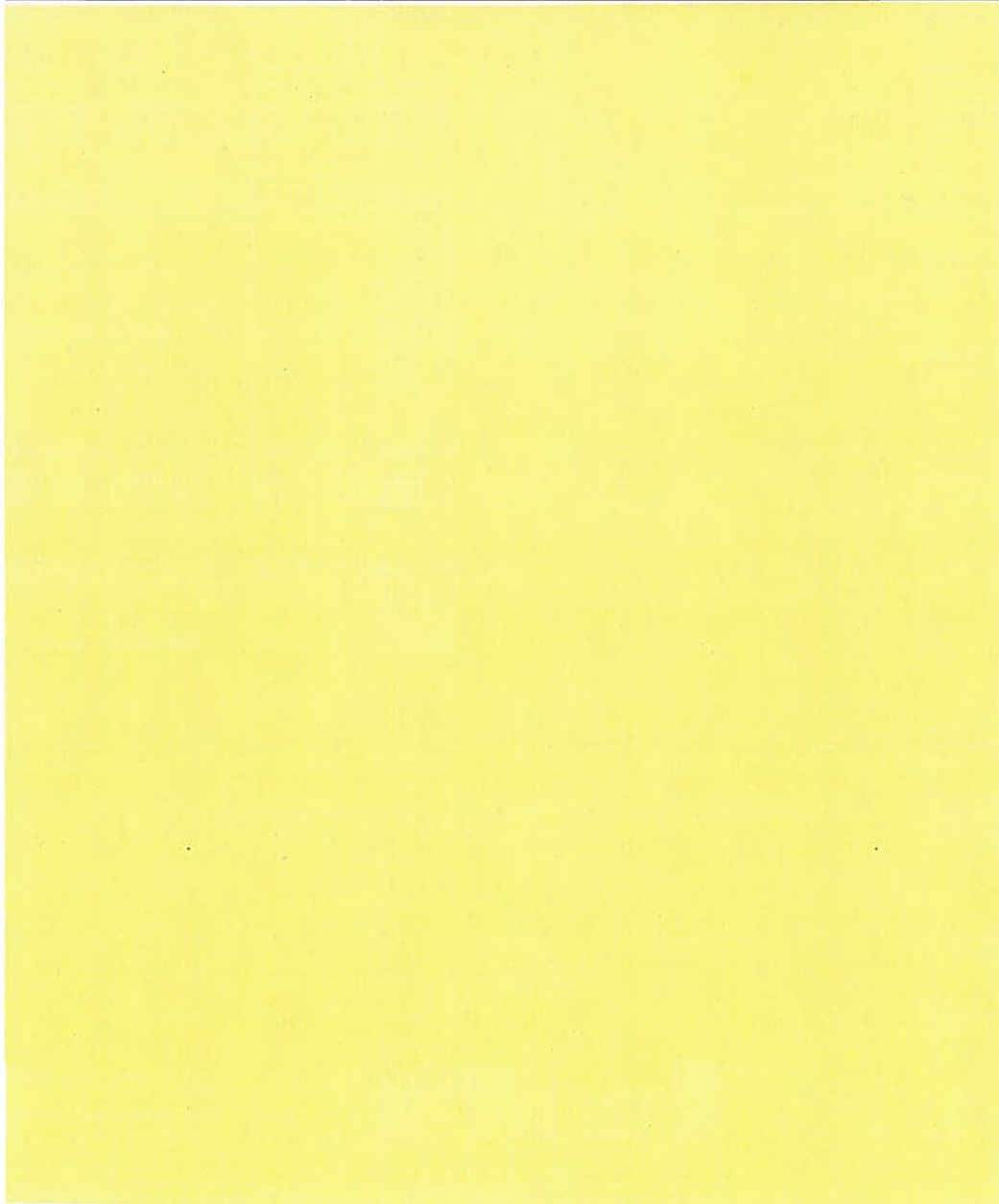
6.3 Werktuigkundige installaties

Project	Risicoanalyse Binnenhof	risico	kans	impact	 ROYAL HASKONING
Opdrachtgever	Rijksgebouwendienst, Directie Vastgoed	GM = geen / minimaal	O = onwaarschijnlijk	M = minimaal	
Projectnummer	9V1678A0	L = laag	W = waarschijnlijk	H = hoog	
Versie	definitief	B = Boven gemiddeld	S = substantieel	S = substantieel	
Datum	26 februari 2010				

6.4 ICT

Project	Risicoanalyse Binnenhof	risico	kans	impact	 ROYAL HASKONING
Opdrachtgever	Rijksgebouwendienst, Directie Vastgoed	GM = geen / minimaal	O = onwaarschijnlijk	M = minimaal	
Projectnummer	9V1678A0	L = laag	W = waarschijnlijk	S = substantieel	
Versie	definitief	B = Boven gemiddeld			
Datum	26 februari 2010				

7 BEELDMATERIAAL

7.1 Raad van State

Foto 1 – kwetsbaar leidingwerk

Foto 2 – beluchting / waterafvoer zolder

Foto 3 – bereikbaarheid lokale koeling

Foto 4 – opslag op zolder

Foto 5 – multifunctioneel gebruik gangruimte

Foto 6 – ontbreken brandwerende doorvoeringen

Foto 7 – gedateerde liftinstallatie

Foto 8 - hoofdverdeelinrichting

Foto 9 - ontruimingsplattegrond

Foto 10 – multifunctioneel gebruik gangruimte

7.2 Eerste Kamer der Staten Generaal

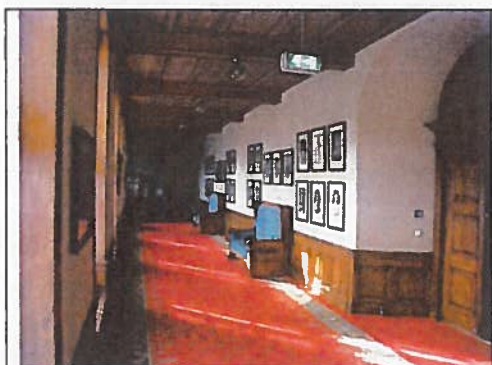
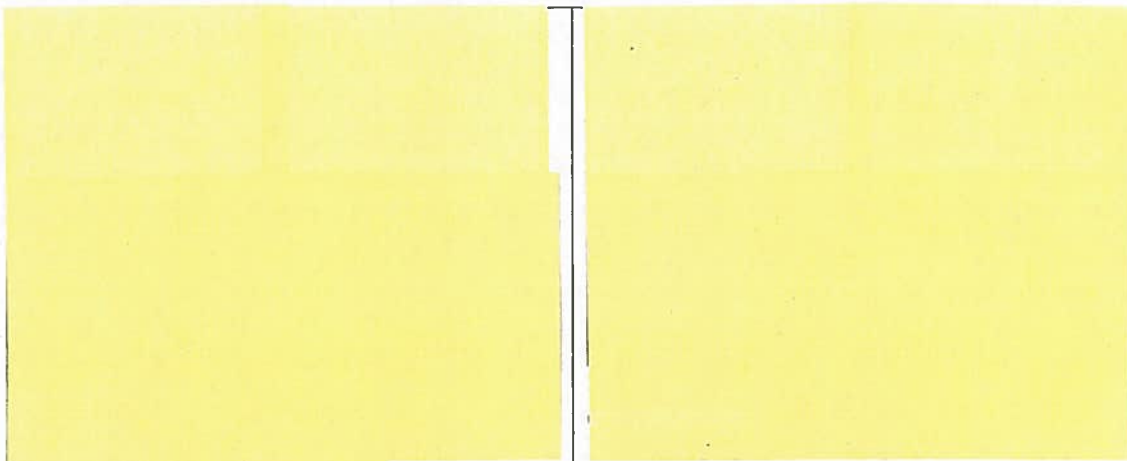
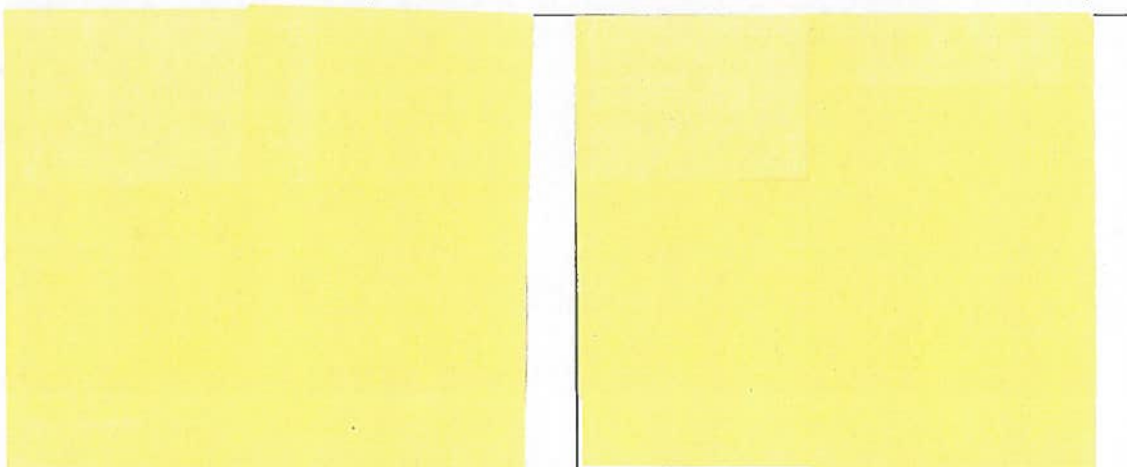
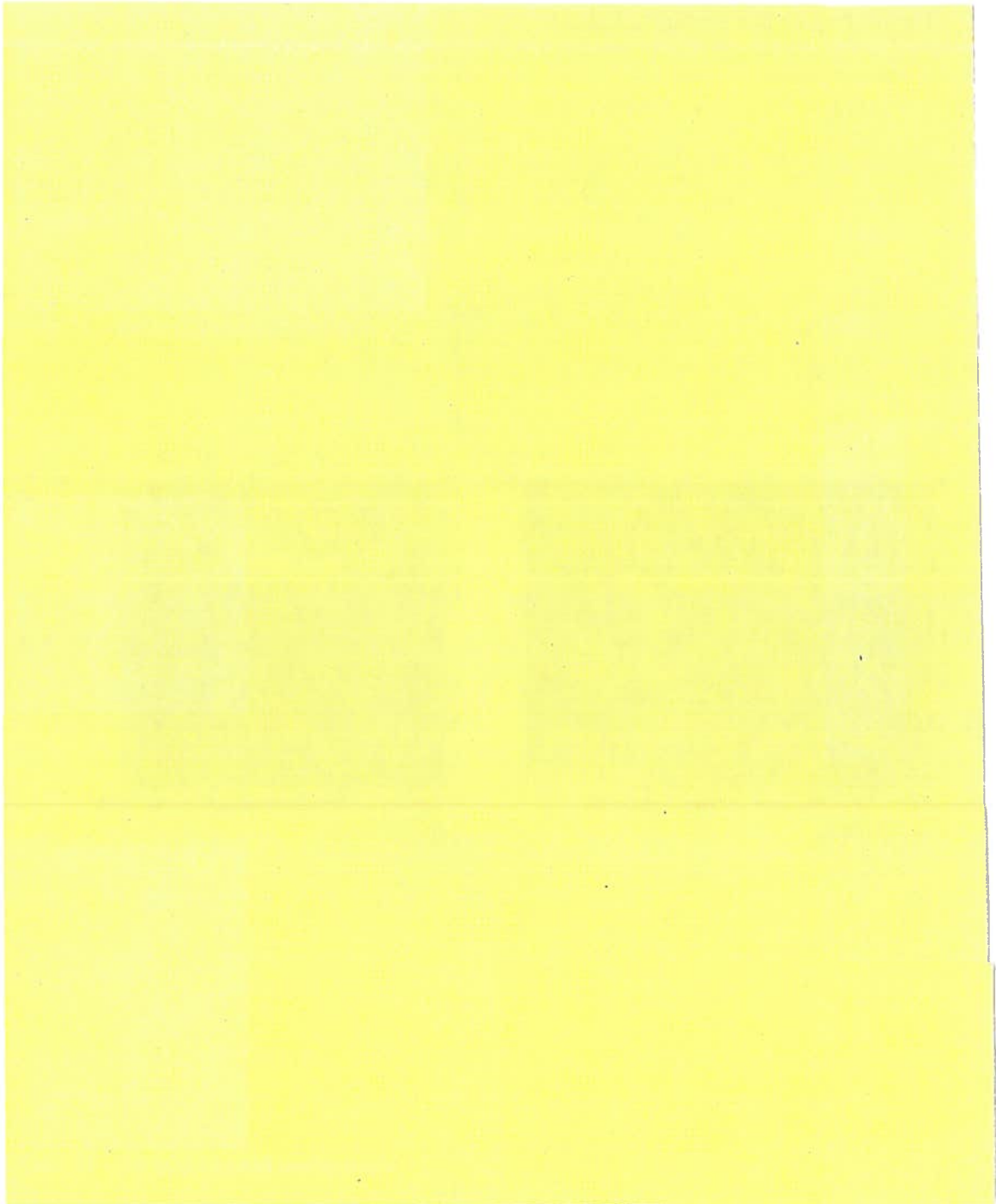

Foto 13 – multifunctioneel gebruik gangruimte

Foto 14 – multifunctioneel gebruik gangruimte

7.3

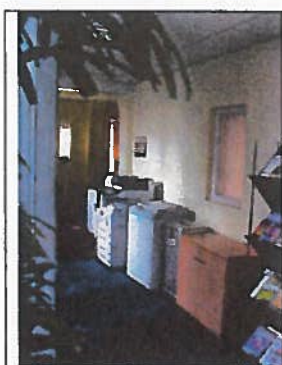
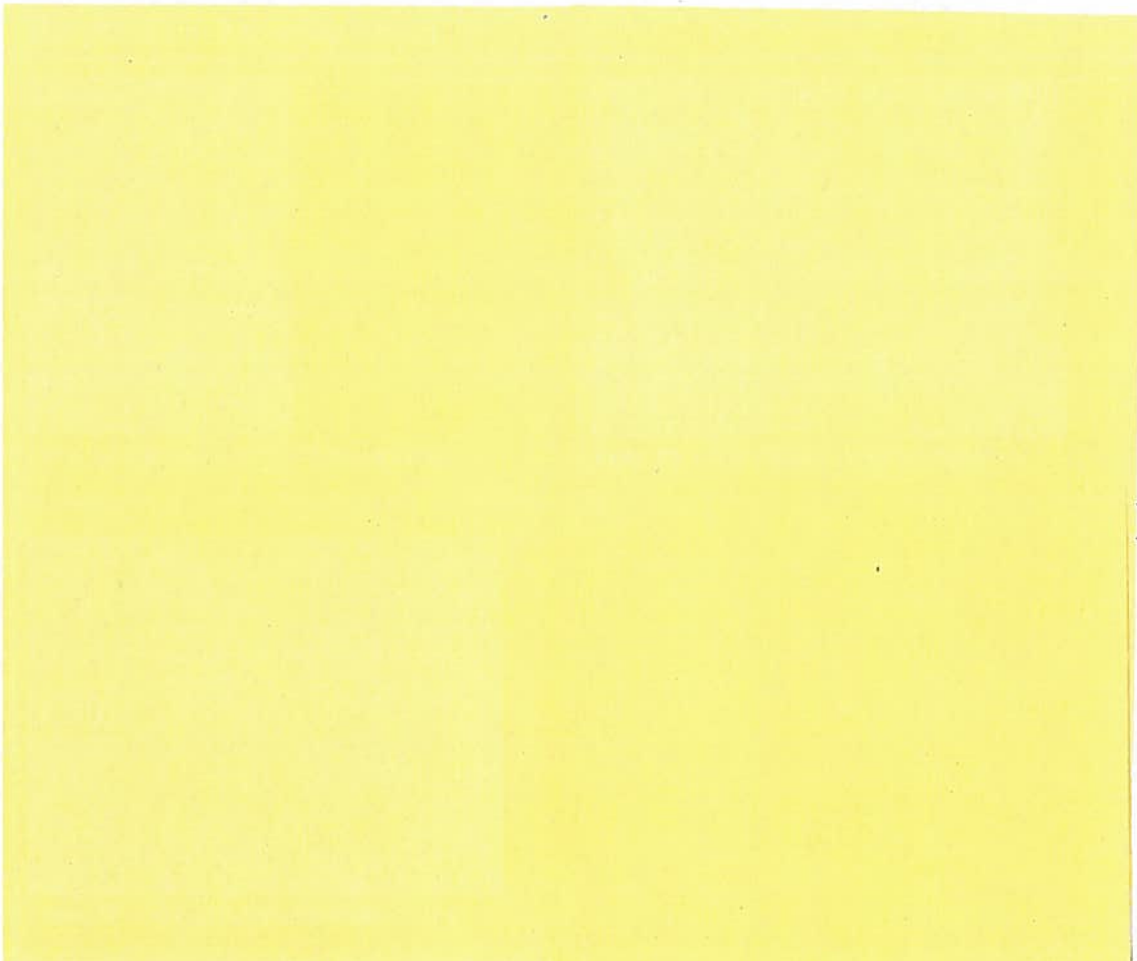
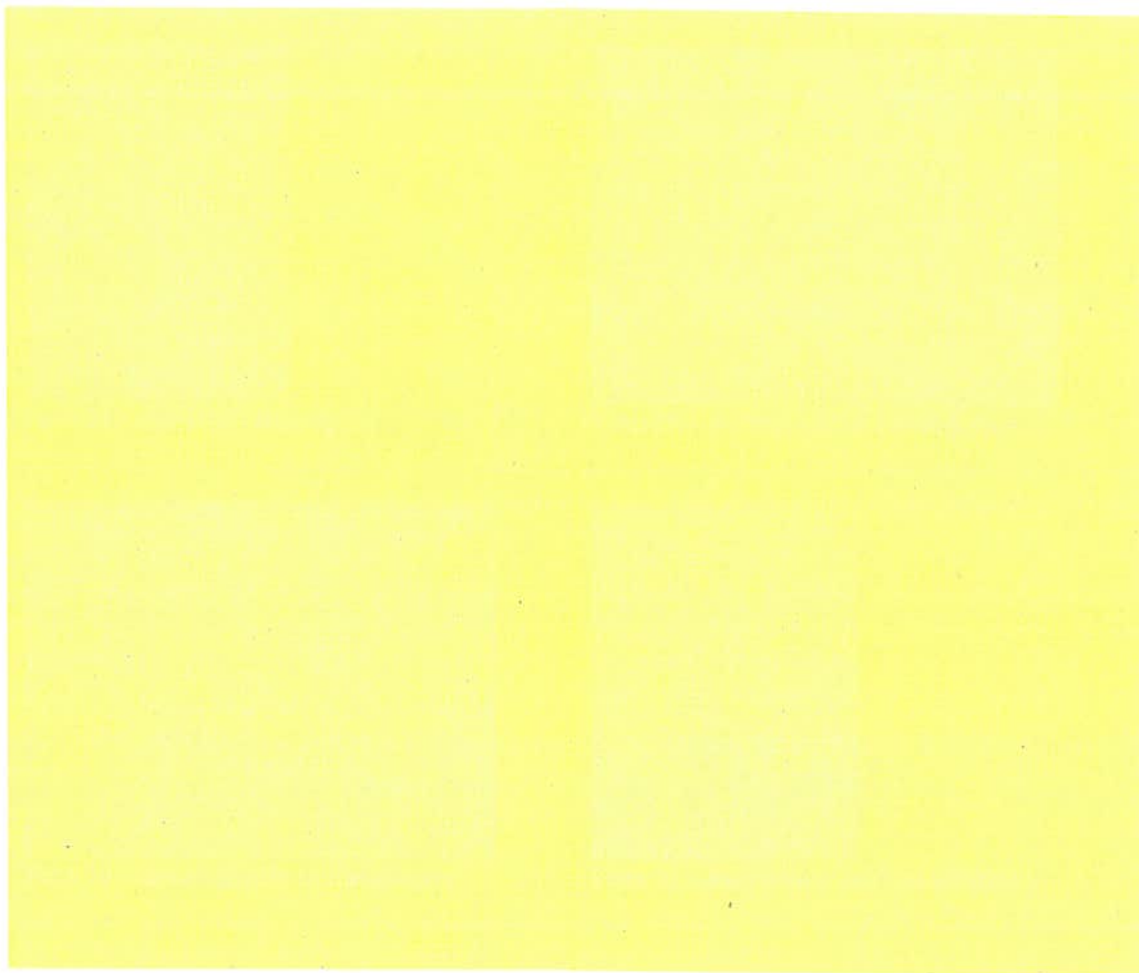

Foto 26 – multifunctioneel gebruik gangruimte

ROYAL HASKONING

8 WEBPAGINA'S

8.1 Monumentenbeleid

VR0M ● Rijksgebouwendienst

Monumenten

Van de ruim tweeduizend panden die de Rijksgebouwendienst beheert, is een beperkt deel monument. Een aantal valt onder cultureel de zogenaamde Top-100 monumenten, zoals de Ridderzaal in Den Haag en het Rijksmuseum in Amsterdam, maar 95 procent is in gebruik als kantoor. De Rijksgebouwendienst beheert en onderhoudt deze oude gebouwen zorgvuldig en draagt zo bij aan de bevordering van de leefbaarheid en aantrekkelijkheid van de steden.

Het Monumentenregister Rijksgebouwendienst bevat alle monumenten die de dienst beheert. Op 1 augustus 2001 waren dat er 219. Dit zijn niet allemaal rijksmonumenten en omgekeerd maken ook niet alle rijksmonumenten deel uit van de portefeuille van de Rijksgebouwendienst. Om verwarring daarover te voorkomen spreken we daarom van het Monumentenregister Rijksgebouwendienst. Dit register kent twee categorieën:

- Categorie I bevat de monumenten die van buitengewoon (inter)nationaal cultuurhistorisch belang zijn. Momenteel zijn dat er 88. Hun belang wordt zo groot geacht, dat ze niet mogen worden verkocht. Voorbeelden van gebouwen uit deze categorie zijn het Rijksarchief in Den Haag, de douanepost in Coevorden en Slot Loevestein.
- Categorie II bevat momenteel 131 monumenten van bijzonder cultuurhistorisch belang. Deze mogen eventueel worden verkocht, maar alleen onder strenge voorwaarden. Monumenten die niet onder Categorie I vallen, komen in deze categorie terecht.

Verantwoord omgaan met cultureel erfgoed houdt in dat beslissingen over gebruik, onderhoud, aanpassing, uitbreiding en reconstructie van gebouwen genomen worden met besef van de 'historische betekenis der dingen'.

Voorafgaand aan de restauratie of aanpassing van belangrijke monumenten worden daarom steeds vaker historici ingeschakeld. Zij onderzoeken de ontstaans- en gebruiksgeschiedenis en beschrijven de kunst-, architectuur- en bouwhistorische betekenis. Op deze manier worden alle ruimten en/of delen daarvan in kaart gebracht en in historisch perspectief geplaatst en gewaardeerd. Deze waarderingen vormen de inspiratiebron, maar ook de kaders, voor het bepalen van de restauratiestrategie, de gebruiksvisie en het ontwerp van structurele aanpassingen.

De Rijksgebouwendienst heeft voor diverse van haar monumenten dergelijke waarderingen gemaakt. Op initiatief van de Rijksbouwmeester is een eerste stap gedaan de resultaten van deze bouwhistorische onderzoeken, waaronder van het Rijksmuseum Amsterdam en de Vesting Loevestein, structureel en voor iedereen beschikbaar te stellen op www.waardestelling.nl.

8.2 Rijkshuisvestingsstelsel

VROM ● Rijksgebouwendienst

Rijkshuisvestingsstelsel

Het stelsel voor de rijkshuisvesting blijkt begin negentiger jaren niet goed meer te passen bij de ontwikkelingen die zich binnen het rijk voltrekken. Daarom besluit het kabinet in 1997 het stelsel te verbeteren door een aantal samenhangende maatregelen door te voeren. Hieronder een beknopt overzicht van de werking van het oude en het nieuwe stelsel.

Werking oude stelsel

In het oude stelsel (tot 1999) maken de ministeries kostenloos gebruik van huisvesting. De budgetten voor rijkshuisvesting staan op de begroting van het ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer (VROM). Hiermee financiert het rijk investeringen, huur van gebouwen op de markt en onderhoud. Besluitvorming over de inzet van deze financiële middelen heeft plaats via de begrotingscyclus. Bij het kasverplichtingenstelsel, het administratieve systeem dat de Rijksgebouwendienst voert, staan kasuitgaven centraal. De beschikbare middelen moeten elk jaar precies worden uitgeput. Dat verhoudt zich echter niet tot schommelingen in uitgaven wegens grote bouwprojecten en transacties van onroerend goed. In de jaren negentig krijgt het rijk ook te maken met nieuwe ontwikkelingen aan de vraagkant van de huisvesting. In het kader van integraal management nemen managers beslissingen tussen meer of minder personeel, dienstauto's, automatisering en huisvesting om het primaire proces bij ministeries optimaal te ondersteunen.

Beperkingen oude stelsel

De gebruikers in het oude stelsel voor de rijkshuisvesting zijn onvoldoende in staat met hun eigen huisvesting mede vorm te geven aan integraal management. De Rijksgebouwendienst, die jaarlijks begrotingsvoorstellen voor de Ministerraad voorbereidt, wordt erop aangekeken dat sommige ministeries beter aan hun trekken komen dan andere. Ook ontbreken de juiste prikkels voor een doelmatig stelsel. Zo worden rente en functionele levensduur van gebouwen niet meegenomen bij investeringsbeslissingen. Daarnaast kunnen de kasuitgaven niet worden vergeleken met huurprijzen op de vastgoedmarkt. Daardoor kan niet goed worden beoordeeld of het rijk beter of slechter presteert ten opzichte van die markt. Deze omstandigheden leiden tot een interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO) in 1995. Het rapport dat volgt geeft de contouren voor een oplossing. In 1997 besluit het kabinet tot de stelselwijziging rijkshuisvesting.

Nieuw stelsel

Het nieuwe rijkshuisvestingsstelsel treedt op 1 januari 1999 in werking en heeft veel verbeteringen en veranderingen ten opzichte van het oude stelsel. Vergelijkbaar met de vastgoedmarkt komt er een huur-verhuurrelatie tussen ministeries en de Rijksgebouwendienst: ministeries betalen een gebruiksvergoeding aan de Rgd. Het gevolg is dat ministeries zelf verantwoordelijk worden voor hun huisvesting: beslissingen over de omvang, kwaliteit, locatie en tijdstip van realiseren zijn volledig aan hen. De componenten waaruit de gebruiksvergoeding is opgebouwd, maken de vergoeding vergelijkbaar met huur op de vastgoedmarkt, zij het dat het rijk met historische kostprijs gaat werken en niet met actuele marktwaarde. Naast deze technische ingrepen, wordt de relatie tussen de ministeries en de Rijksgebouwendienst verzakelijkt. De contracten en juridische aspecten van de huur-verhuurrelatie zijn vergelijkbaar met de markt en de administratie van de Rijksgebouwendienst wordt commercieel opgezet in een baten-lastenstelsel. Dit systeem stelt de Rijksgebouwendienst in staat langetermijngevolgen van investeringen in beeld te brengen, de juiste gebruiksvergoedingen te berekenen en de waarde van het vastgoed te bepalen. Om het baten-lastenstelsel te kunnen voeren, wordt de Rijksgebouwendienst per 1 januari 1999 een agentschap. De dienst is daarmee onderdeel gebleven van het ministerie van VROM maar is in staat gesteld bedrijfsmatiger en doelmatiger te werken. Gelijktijdige invoering van een baten/lastenadministratie en het verkrijgen van een leenfaciliteit bij het ministerie van Financiën maken dit mogelijk. In het Koninklijk Besluit Rijksgebouwendienst zijn de verantwoordelijkheden, de bevoegdheden en de werkwijze van de Rgd opgenomen. Ook de functie van de Rijksbouwmeester, de Klantenraad en de Geschillencommissie worden besproken in dit besluit. De Klantenraad is een overleg tussen de Rijksgebouwendienst en vertegenwoordigers van de verschillende ministeries en een vertegenwoordiger van de Inspectie der Rijksfinanciën. De raad ondersteunt en adviseert de DG van de Rgd. De Rgd is in deze opzet verantwoordelijk voor het leveren van de gewenste huisvesting voor Ministeries, voor de Hoge Colleges van Staat en voor het onderhouden van de koninklijke paleizen. Daarnaast onderhoudt de Rgd de huisvestingsvoorraad en de monumenten met erfgoedfunctie. Bij het leveren en onderhouden van huisvesting worden alle relevante wettelijke verplichtingen toegepast. Tot slot ligt er de verantwoordelijkheid tot de bevordering en bewaking van de kwaliteit van alle SMAAK (Stedenbouw, Monumenten, Architectuur, Architectuurbeleid en Kunst) gerelateerde onderwerpen (Rijksbouwmeester). Niet alle onderdelen van de rijksoverheid doen mee aan de nieuwe huur-verhuurrelatie. Dit geldt voor de Hoge Colleges van Staat, het ministerie van Algemene Zaken en het Koninklijk Huis. De budgetten voor hun huisvesting blijven op de begroting van het ministerie van VROM staan. Bij de start van het nieuwe stelsel verplicht het kabinet zich tot een evaluatie ervan na vijf jaar.

